

העותרים:

1. **פורום המשפחות השכולות** (חוג ההורים – פורום המשפחות: משפחות שכולות למען שלום, פיוס וסובלנות), ע"ר 580328995
2. **האגודה לזכויות האזרח בישראל**, ע"ר 580011567

ע"י ב"כ עו"ד טל חסין ו/או אבנר פינצ'וק ו/או עודד פלר ו/או גדיר ניקולא ו/או דבי גילד-חיו ו/או עביר ג'ובראן ו/או ניצן אילני ו/או הגר שחטר ו/או רעות שאער ו/או הילה שרון ו/או עדן גלעד ו/או יעל זיידמן ו/או אלזה בונייה

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

- נ ג ד -

המשיבים:

1. **שר החינוך**
2. **הממונה על התכניות החיצוניות וקידום שותפויות, משרד החינוך**
3. **ועדת המכרזים, משרד החינוך**

ע"י פרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)
רחוב מח"ל 7 (קומה 1), מעלות דפנה, ירושלים
ת"ד 49333, מיקוד: 9149301
דוא"ל: EZ-JER@justice.gov.il

עתירה מנהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים להכניס את התכנית "מפגשי דיאלוג – מכאב לתקווה" של פורום המשפחות השכולות הישראלי-פלסטיני למאגר התכניות החיצוניות של משרד החינוך (מאגר גפ"ן).

סמכות: לבית משפט נכבד זה **סמכות עניינית** לדון בעתירה על פי פרט 8(א) לתוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, התש"ס-2000. לבית המשפט **סמכות מקומית** לדון בעתירה משום שמקום מושבם של המשיבים הוא בירושלים.

האגרה: 2,273 ש"ח על פי פרט 20 לתוספת לתקנות בתי המשפט (אגרות), התשס"ז-2007.

הליך נוסף: לא קיים הליך נוסף בבית משפט או בבית דין בקשר למסכת עובדתית דומה.

מבוא

"מדובר בארגון עוין, אשר פועל באופן שיטתי להפצת מסרים הפוגעים בזכותה הלאומית של מדינת ישראל ובערכי היסוד שעליהם מושתתת מערכת החינוך. ארגון זה שואף לנצל את המסגרות החינוכיות כדי להחדיר אידאולוגיות מסוכנות אנטי-ציוניות, המטעות את התלמידים ומערערות את אחדות החברה הישראלית. הרצון להתערב בתכניות המיועדות לתלמידי ישראל הוא בלתי נסבל ומהווה סכנה ברורה לעתידה החינוכי של המדינה. משרד החינוך בראשותי נחוש להיאבק בתופעות אלה ולוודא כי אף גורם כזה לא ידרוך במערכת החינוך" (שר החינוך יואב קיש על פורום המשפחות השכולות הישראלי-פלסטיני, מתוך מכתבו ליועצת המשפטית לממשלה, 13.1.2025)

"אני לא יאשר (כך במקור – ט"ח) קיצונים משני הצדדים שחוצים את הקו, הקו שבו אנחנו מדינה יהודית דמוקרטית, ויש כאלה, ומי שבוחר לחצות את הקו הזה, דרך אגב כמו ארגון פורום משפחות שכולות פלסטיניות, לא יהיה במערכת החינוך. אני אומר לכם זה דברים שאני עשיתי ואני ממשיך לעמוד עליהם" (שר החינוך קיש בתכנית הבוקר של יניר קוזין וספי עובדיה בגל"צ, 24.11.2025).

1. עתירה זו הינה גלגולו המשפטי השלישי של המאבק שמקדש שר החינוך מאז כניסתו לתפקיד בפורום המשפחות השכולות הישראלי-פלסטיני (להלן גם: **הפורום** או **פורום המשפחות השכולות**) ובתכנית החינוכית שלו, "מפגשי דיאלוג"; מאבק שנגוע כל כולו באג'נדה פוליטית ובשיקולים זרים, שאליו נרתמה הצמרת הפדגוגית במשרד החינוך, ובמסגרתו הוא אינו בוחל בשיתוף פעולה עם עמותת ימין קיצוני, ומאפשר לה להציג את עמדתו בבתי המשפט.
2. פעם אחר פעם מצהיר השר, שלא ייתן דריסת רגל בבתי הספר לחברי הפורום, המאגד מאות משפחות שכולות משני צדי הקו הירוק שמחויבות לקידום שיח של פיוס, שלום, ומניעת אלימות ושכול נוסף, ושיעשה כל שביכולתו למנוע זאת. הוא מכנה את הפורום "ארגון עוין", המורכב מ"משפחות מחבלים", שמנסה להחדיר לכתות הלימוד "אידאולוגיות מסוכנות אנטי-ציוניות", ומורה לוועדת המכרזים של המשרד, אשר דנה בתכניות חינוכיות חיצוניות ומאשרת אותן, לאסור על כניסתו למוסדות החינוך.
3. התכנית "מפגשי דיאלוג" (להלן: **התכנית** או **"מפגשי דיאלוג"**) פועלת בבתי ספר מאז תחילת שנות האלפיים. במפגש המיועד לתלמידי השכבות העליונות, מציגים בני משפחה שכולים מישראל ומהשטחים, אחד מכל צד, את סיפור הכאב והשכול שחוו, מציעים מודל של הידברות ופיוס בתוך קונפליקט ומנהלים שיחה פתוחה עם התלמידים. במהלך השנים בהן פעלה "מפגשי דיאלוג" במוסדות החינוך נחשפו אליה רבבות תלמידים ואנשי חינוך. היא זכתה לציונים גבוהים ביותר, להערכה רבה ולמאות משובים מעולים ממנהלים, מורים ותלמידים.
4. אחרי טבח 7.10 הצטרפו לעמותה בני משפחות ששכלו את יקיריהן ביום זה ובמלחמה הממושכת בעקבותיו. חלקם הצטרף לצוות מנחי התכנית. בהמשך, נוסף לשמה של התכנית צמד המילים "מכאב

לתקווה". בשם "מפגשי דיאלוג – מכאב לתקווה" הוגשה התכנית למאגר לקראת שנת הלימודים הנוכחית.

5. באפריל 2024 ניתן פסק הדין בעתירה הראשונה שנאלץ הפורום להגיש, לאחר שבאוגוסט 2023 נזרקה "מפגשי דיאלוג" ממאגר התכניות החיצוניות של משרד החינוך (עת"מ 56993-09-23 **פורום המשפחות השכולות נ' הממונה על התכניות החיצוניות וקידום שותפויות במשרד החינוך** (22.4.2024) (להלן: **העתירה הראשונה** או **עת"מ 56993-09-23**)). העתירה התקבלה. בפסק הדין מתח בית המשפט (כב' השופט אברהם רובין) ביקורת נוקבת על אופן הפעלת שיקול הדעת שהוביל להחלטה על פסילת התכנית, קבע שלא התבצעו בדיקות מינימליות נדרשות עובר אליה, ושההחלטה לא נסמכה על תשתית עובדתית כלשהי. בית המשפט הורה להשיב את התכנית לגפ"ן ופסק הוצאות לחובת המשיבים.

העתק פסק הדין בעת"מ 56993-09-23 מצורף ומסומן **ע/1**.

6. המשיב 1 מיאן להסכים עם פסק הדין, ומיהר לציין בחשבון ה-X (טוויטר) שלו:

"לגופו של עניין, משפחות מחבלים לא ייכנסו לכתות הלימוד של ילדינו, במימון המדינה, וילמדו אותנו איפה טעינו... אפעל בכל האמצעים שברשותי על מנת לוודא שזה לא יקרה..."

העתק ציוץ השר מצורף ומסומן **ע/2**.

7. נדרשה בקשה מכוח פקודת בזיון בית המשפט והחלטה בה כדי לגרום למשיבים לציית להוראות הפסיקה ולהשיב את התכנית למאגר.

8. העתירה השנייה הוגשה לאחר שביום הראשון לשנת הלימודים הקודמת, ב-1.9.2024, התבשר הפורום על הקפאת התכנית והעלמתה מהמאגר, בטענה שזו נבחנת על ידי ועדת המכרזים. משלא התקבלה כל החלטה, ולאחר שהשר הצהיר בפומבי שהוא אוסר "איסור גורף" על כניסת חברי הפורום "שבתוכו משפחות של מחבלים" לבתי הספר (שלומי דיאז, "קיש: 'פורום המשפחות הישראלי פלסטיני לא ייכנס לבתי הספר'", **הידברות** 4.9.2024), הוגשה ביום 11.9.2024 עתירה נוספת בדרישה להשיב את התכנית למאגר (עת"מ 32169-09-24 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר החינוך** (2.7.2025) (להלן: **העתירה השנייה** או **עת"מ 32169-09-24**)).

9. התנהלות ההליך בעת"מ 32169-09-24 תתואר בהרחבה בהמשך. לעניין המבוא די לציין כי במסגרתו דרשו המשיבים מהפורום להגיב ל"ראיות מנהליות" שאחריהן תתקבל החלטה בדבר הכנסת התכנית למאגר, הודיעו לבית המשפט ולעותרים שהכללת התכנית תישקל אם הפורום יעמוד בשורת תנאים, פסלו את התכנית שוב ושוב וניסו למשוך זמן ככל יכולתם.

10. ביום 5.1.2025 קיבלו המשיבים את החלטתם האחרונה על פסילת התכנית. בתמצית נקבע בה, ששילוב מרצים ישראלים ופלסטינים בשיחות בבתי ספר "סותר באופן מהותי את ערכי חוק חינוך ממלכתי"; שבתכנית יש אמירות שמבזות "את צה"ל, מוסריותו וחייליו, ומאפשרות שימוש בביטוי 'צבא כיבוש'", ושלא ניתן להשוות מוסרית סיפורי שכול ישראלי לסיפורי שכול פלסטיני. טיעונים אלה, אשר עלו כבר בעת"מ 56993-09-23, נועדו לשוות להליך הפסילה חזות של הליך מנהלי תקין, כלקח מפסק הדין בה. זאת, תחת לומר באופן מפורש וישיר שלבכירי משרד החינוך, והמשיב 1 בראשם, אין כל כוונה לאפשר לתלמידי השכבות העליונות, חלקם על סף גיוס, מפגש עם פלסטינים, גם אם אלה בחרו בדרך של

הידברות, דיאלוג ופיוס, ועם משפחות שכולות שמציגות תפיסת עולם שונה בתכלית מזו שבה אוחזת צמרת המשרד.

11. שחקן נוסף בעתירה השנייה הוא ארגון "בצלמו", ארגון ימין קיצוני המחזיק בעמדות לאומניות, גזעניות ואתנוצנטריות, שעיקר עיסוקו ברדיפה ובהשתקה. מאבקו בפורום ארוך ימים, והחלטות הפסילה החוזרות ונשנות של התכנית מתבססות, בין היתר, על מכתבים רווי הכפשות ושקרים ששולח הארגון לשר מדי שנה, בדרישה לפסול את התכנית. אחת מ"הראיות המנהליות" שלהן נדרש הפורום להגיב, היה מכתבו של ארגון "בצלמו" לוועדת המכרזים, שכלל טענות סרק לפיהן הפורום מורכב ממשפחות מחבלים ו"משווה בין חיילי צה"ל לחמאס ולחיזבאללה".

12. ימים ספורים לאחר הגשת העתירה השנייה הגיש "בצלמו" בקשות להצטרף כצד להליך ולפסילת השופט. דחייתן לא ריפתה את ידיו. בקשה נוספת שהגיש לפסילת השופט, בדצמבר 2024, ועדכונים שהגיש לה, לרבות הודעת עדכון שכותרתה היא "עמדת שר החינוך אודות פסילת כב' המותב", הביאו לעצירת ההליך עד להחלטת השופט בבקשת הפסילה. ביום 27.2.2025 החליט כב' השופט רובין לפסול את עצמו. ערעור שהגישו העותרים על הפסילה התקבל (עפ"ס 31230-03-25 **פורום המשפחות השכולות נ' שר החינוך** (22.5.2024)). נשיא בית המשפט העליון הורה להשיב את ההליך למותב.

פסק הדין בעפ"ס 3123-03-25 מצורף ומסומן ע/3.

13. שנת הלימודים התקרבה לקצה. ביום 8.6.2025 הורה בית המשפט לעותרים להבהיר האם וכיצד הם מבקשים להמשיך בהליך. ביום 30.6.2025 ביקשו העותרים למחוק את העתירה תוך שמירת טענותיהם "לסיבוב הבא שבו תידחה התכנית 'מפגשי דיאלוג' ממאגר התכניות החינוכיות של משרד החינוך, ללא כל תשתית ראייתית שתצדיק זאת, ואך בשל תפיסת עולמו של השר ושיקוליו הזרים". העתירה נמחקה.

14. "הסיבוב הבא" המתין מעבר לסיבוב. ביום 13.8.2025 הגיש הפורום את התכנית לבחינת המשרד. נדרשו תזכורות ופניות נוספות למשיבים עד שביום 23.10.2025 הודיעה מנהלת התכניות החינוכיות במשרד, המשיבה 2, גבי לילך אפלטון, ש"לאחר דיון ובחינה של גורמי המקצוע, הוחלט כי לא ניתן לאשר את התוכנית שהוגשה על ידכם להיכללות במסלול הכחול, שכן מדובר על תכנית ללא שוני מהותי מזו אשר נפסלה על ידי המשרד". משמע, החלטות הפסילה שניתנו במסגרת ההליך בעת"מ 32169-09-24, הראיות שעליהן התבססו ושיקול הדעת שהופעל במהלכן והוביל אליהן, הן שעומדות במוקד עתירה זו.

15. "מפגשי דיאלוג" היא תכנית מבוקשת בקרב מנהלי החטיבות העליונות בבתי הספר. בשנה שקדמה לפסילתה הראשונה, התקיימו בכתות הלימוד 132 מפגשים. במהלך הקיץ, וביתר שאת מאז תחילת שנת הלימודים הנוכחית, תשפ"ו, פנו ופונים מנהלות, מנהלים ואנשי חינוך לפורום, במטרה להזמין את התכנית לבתי הספר. הבקשה לדיון דחוף נובעת מהצורך לאפשר להם לעשות כן, ומחשש ששוב תעבור שנת לימודים ללא ש"מפגשי דיאלוג", תכנית חינוכית שמנהלים עמדו על משמעותה הניכרת לתלמידים, קבעו שהיא תואמת "אחד לאחד את מטרותיו של חוק חינוך ממלכתי לחינוך לשלום, להומניזם ולהכרת האחר", ופותחת את התלמידים ל"חשיבה ביקורתית, לראייה מורכבת של העולם ושל המדינה", תיכנס לכתות.

16. לסיום פרק המבוא מבקשים העותרים להדגיש, שסעיף 2(ב) לחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953 (להלן: **חוק חינוך ממלכתי או החוק**) קובע, כי על השר לקבוע כללים לשם "מניעת פעילות במוסד חינוך של אדם או של גוף שאינו חלק ממערכת החינוך" אשר פעילותם "עומדת בסתירה חמורה ומשמעותית

למטרות החינוך הממלכתי". פעילות הפורום במפורש אינה כזו. מכל מקום, למיטב ידיעת העותרים כללים כאלה לא נקבעו עד היום.

הצדדים לעתירה

17. העותר 1, פורום המשפחות השכולות, הוא עמותה המאגדת למעלה מ-800 משפחות ישראליות ופלסטיניות, אשר איבדו בן משפחה במסגרת הסכסוך, ופועלות לפיוס והידברות בין הצדדים. הפורום מפעיל שנים ארוכות תכניות חינוכיות בבתי ספר, סמינרים לבוגרים, תכנית שגרירים צעירים לשלום ומחנה קיץ לילדי משפחות שכולות. התמה המשותפת לכל אלה היא הצורך בפיוס, הידברות, מניעת שכול נוסף וחתירה לשלום, תוך הצגת מודל שיח במצבי קונפליקט. לאחר פרוץ המלחמה הצטרפו לפורום חברי משפחות שכולות שאיבדו את יקיריהן בטבח 7.10 והמלחמה שפרצה בעקבותיו.

18. העותרת 2, האגודה לזכויות האזרח בישראל, היא עמותה הפועלת להגנה על זכויות האדם ולקידומן, ובכלל זה הזכות לחינוך, לשוויון, להליך הוגן ולכבוד.

19. המשיב 1, שר החינוך, עומד בראש המשרד הממשלתי האחראי על מערכת החינוך בישראל.

20. המשיבה 2 היא הממונה על התכניות החינוכיות וקידום שותפויות במשרד החינוך, והאחראית על מאגר גפ"ן. המשיבה 2 היא זו שהודיעה לפורום על הקפאת התכנית ב-1 בספטמבר 2024 ועל דחייתה מהמאגר ביום 23.10.2025.

21. המשיבה 3, ועדת המכרזים במשרד החינוך, היא זו אשר בוחנת תכניות המבקשות להיכנס למאגר גפ"ן, וזו שאמורה לקבל בהן החלטות.

העובדות הצריכות לעניין

על תכנית "מפגשי דיאלוג" ומאגר גפ"ן

22. מאז תחילת שנות האלפיים מפעיל פורום המשפחות השכולות את "מפגשי דיאלוג" בבתי ספר. במפגש שאורכו כ-90 דקות, המיועד לתלמידי השכבות העליונות, מציגים בני משפחה שכולים מישראל ומהשטחים, אחד מכל צד, את סיפור הכאב והשכול שחוו, מציגים מודל של הידברות ופיוס בתוך קונפליקט ומנהלים שיחה פתוחה עם תלמידים, שמוזמנים לשאול שאלות ולהביע קשת דעות. במהלך השנים בהן פועלת התכנית במוסדות החינוך נחשפו אליה רבבות תלמידים ואנשי חינוך. מאז תחילת המלחמה התכנית נערכת עם מנחים ישראלים בלבד, והיא תמשיך לפעול בפורמט זה לפחות עד שיוסר הסגר על הגדה ויינתנו לפלסטינים אישורי כניסה לישראל.

23. "מפגשי דיאלוג" עוצבה על בסיסן של תיאוריות בפסיכולוגיה חברתית, העוסקות ביחסים קונפליקטואליים בין קבוצות המצויות בסכסוך מתמשך ובלתי נשלט על ידן, שבמהלכו מתבססים אמונות חברתיות ורגשות קולקטיביים המקשים על הצדדים להקשיב זה לזה, לקיים שיח ולחוש אמפתיה. המפגש עם התלמידים נערך בהתאם למודל פדגוגי המספק מענה בהיבטים קוגניטיביים, רגשיים והתנהגותיים, באמצעות הגישה הנרטיבית (סיפורי חיים), גישת התקשורת המקרבת ככלי להבניית שיח מכבד על נושאים שבמחלוקת, ודרך פיתוח מיומנויות דיון סביב קונפליקט ממשי. המפגש מתקיים תוך יצירת מרחב בטוח להבעת מגוון עמדות. הרחבה על התכנית, תכניה, הגישות העומדות בבסיסה והמתודולוגיה שלה מצויה במסמכים שהגיש בעבר הפורום לוועדת המכרזים.

העתק תיאור התכנית שהוגשה למשיבה 2 לקראת שנת הלימודים אשתקד, המרחיבה בתכני התכנית והמתודולוגיה שלה, מצורף ומסומן ע/4.

24. מאגר התכניות החיצוניות, גפ"ן (גמישות פדגוגית ניהולית) (להלן גם: **המאגר** או **גפ"ן**), הוקם במטרה לממש את החלטת הממשלה 226 בנושא "התכנית לגמישות הניהולית במערכת החינוך", שהתקבלה באוגוסט 2021 (להלן: **החלטת ממשלה 226**). החלטת הממשלה נועדה להגביר את הגמישות הניהולית של מנהלי ומנהלות בתי הספר, ולעגן אוטונומיה בית ספרית בבחירת תכניות לימוד והעשרה המתאימות לתלמידים המתחנכים בהם. מטרת ההחלטה והרציונל לה, כפי שהציג משרד החינוך, הייתה לדייק את המענים החינוכיים לתלמידים ולהגדיל את האפקטיביות הבית ספרית, מתוך הבנה כי מנהלים ומנהלות מיטיבים להבין את הקהילה שבה הם פועלים ומודעים לצרכיה יותר מכל גורם אחר (אסף וינגרטן ונטע משה, "רפורמת גפן במשרד החינוך", **מרכז המחקר והמידע של הכנסת**, 12.1.2023).

העתק החלטת הממשלה 226 מצורף ומסומן ע/5.

25. לקראת שנת הלימודים תשפ"ג נפתח מאגר גפ"ן, ובו שלושה מסלולים שונים לקליטת תכניות: המסלול הירוק שבו מפורטות תכניות אשר בתי הספר יכולים להזמין מתקציב הגפ"ן של משרד החינוך. מסלול זה דורש, בין היתר, שהתכנית המוצעת תתאים לתמות חינוכיות המאוגדות תחת נושאים שונים המכונים "סלים" ו"תתי-סלים", והגשת התכנית אליו מתבצעת במועד נקוב, בינואר-פברואר כל שנה, באמצעות מענה למכרז. כך, לדוגמא, קיים במאגר סל "מענים פדגוגיים רגשיים", סל "מנהיגות חינוכית: צוות חינוכי והורים" וסל "חינוך חברתי ערכי והעשרה".

26. מסלול נוסף הוא המסלול הכחול, שבו מופיעות תכניות שניתן להזמין ממקורות תקציביים אחרים של מוסדות החינוך. התכניות שנקלטות במסלול זה אינן משויכות לסלים הנושאים, וניתן להגיש אליו תכניות כל השנה. המסלול השלישי הוא המסלול הסגור, שבו נכללות תכניות שיוזם ומפעיל משרד החינוך.

27. עם הקמת מאגר גפ"ן הגיש פורום המשפחות השכולות למשיבה 3, ועדת המכרזים הממונה על מיון התכניות הנכנסות למאגר, את "מפגשי דיאלוג" לסל "חינוך חברתי והעשרה", ולתת-הסל "חיים בשותפות". התכנית נבחנה, זכתה במכרז ונכנסה למאגר במסלול הירוק.

28. במהלך השנים בהן פועלת התכנית בבתי הספר נחשפו אליה כ-200 אלף תלמידים ואנשי חינוך. היא זכתה לציונים גבוהים ביותר (93 בשנת תשפ"ג), להערכה רבה ולמאות משובים מעולים ממנהלים, מורים ותלמידים, אשר רבים מהם פורסמו באתר גפ"ן. כך, בין היתר, כתבו מנהלים ומורים בחוות הדעת שפורסמו:

- "רוב התלמידים מביעים סקרנות וגם התנגדות לפני המפגש, אך במהלכו ולאחריו הם מעידים על ערכו וחשיבותו באופן גורף ואף מפתיע. תלמידים מכל קצוות הקשת מדווחים על מפגש מאוד משמעותי, קשה ומעניין שעוזר להם לחדד את אתגרי הסכסוך והמציאות. ההתנגדות הראשונית והמובנת של רבים מהתלמידים מהווה אתגר בהכנה למפגש. אך זהו גם חלק חשוב ומשמעותי מההתליך שעוברת הכיתה".
- "זו פעם ראשונה בה התלמידים נפגשים פנים אל פנים עם אדם פלשתיני. הם לרוב מגיעים למפגש עם מטענים גדולים ובסיום המפגש הם מבינים כי מדובר במפגש של בני-אדם. הדעות הקדומות

מצטמצמות וההקשבה תופסת את מקומן. יש כאן שיח ערכי חשוב ביותר על הידברות, על הקשבה".

- "התכנית מציגה לתלמידים קולות אחרים מאלו שהם רגילים לשמוע. היא מאתגרת את הסובלנות שלהם ופותחת להם פתח להקשבה לקולות אחרים, להבנה כי הפלסטינים גם הם בני אדם, ובמיוחד להאזנה לכאבם. התלמידים דיווחו תמיד כי המפגש היה אחד החוויות העוצמתיות שלהם בלימודים".
- "התוכנית הינה ייחודית ויוצאת דופן בנוף החינוכי. היא מאפשרת לתלמידים הבוגרים בשכבות יא, יב להכיר לעומק את 'הצד השני' ואת נקודת מבטם. בד בבד המפגשים מאפשרים דיאלוג פלורליסטי חשוב שממנו התלמידים מכירים בדברים המשותפים לשני הצדדים".

העתק מסמך המרכז חוות דעת על התכנית אשר פורסמו במאגר התכניות החיצוניות מצורף ומסומן ע/6.

העתירה הראשונה – עת"מ 56993-09-23

29. לקראת שנת הלימודים תשפ"ד שוב הגיש הפורום למכרז את התכנית, אשר לא חל בה כל שינוי מאז אושרה שנה קודם לכן. אלא ששנה חלפה, השרים התחלפו, ולתפקיד נכנס אדם אשר מתעב את הפורום ופעילותו. כבר עם כניסתו לתפקיד הודיע השר קיש בישיבת ממשלה שהוא ידאג להוציא ממאגר התכניות "דברים הזויים כמו יום הנצחה לנפגעים פלסטינים" (שירה קדרי-עובדיה, "מגבלה חדשה של משרד החינוך נועדה לארגון אחד: פורום המשפחות השכולות", **הארץ**, 24.1.2023) (להלן: **הכתבה בהארץ**).

30. ביוזמת השר ובניצוחו, בינואר 2023 נוסף למכרז לגפ"ן תנאי חדש: דרישה ממפעילי התכניות החיצוניות להתחייב שהפעילויות שהן מעבירים בכתות אינן כוללות "ביזוי והשפלה של צה"ל, חללי צה"ל או נפגעי פעולות איבה" (סעיף י"ב בנספח 7 למכרז). בתקשורת דווח שתנאי זה, שהפורום עומד בו בנקל, נתפר למידותיו של ארגון אחד: פורום המשפחות השכולות. מבין אלפי הארגונים שבמאגר, הפורום הוא היחיד שעוסק באופן ישיר בתכנים הנוגעים לשכול בסכסוך הישראלי-פלסטיני (ראו **הכתבה בהארץ**). זאת, כאמור, אף על פי שהפורום עומד בתנאי זה במלואו.

העתק ההתחייבות הנדרשת מהספקים בסעיף י"ב בנספח 7 למכרז מצורף ומסומן ע/7.

31. עוינותו הניכרת, הגלויה, של השר לתפיסת העולם של הפורום ולפעילותו, ונחישותו לסלק ממערכת החינוך, מצאו את ביטויין בהופעות פומביות נוספות. ביום 19.6.2023 התקיים בוועדת החינוך של הכנסת דיון אשר התאפיין בהשתלחות חסרת רסן בפורום המשפחות השכולות ובפעילותו, ובדרישה להוציאם מבתי הספר וממסגרות חינוך. באותו דיון הודיע יועצו של שר החינוך, מר ירון גנץ, בשמו של השר, כי מר קיש מתנגד לפעילות הפורום, וכי תיבדק הכללת התכנית במאגר גפ"ן (ראו פרוטוקול דיון בוועדת חינוך מיום 19.6.2023 באתר הוועדה).

32. שעות ספורות לאחר שהסתיים הדיון בוועדת החינוך החל המהלך שהוביל לעת"מ 56993-09-23 ולפסק הדין בה. מאחר שהשתלשלות העניינים מפורטת בפסק הדין, יזכירו העותרים בקיצור נמרץ, כי ביום 19.6.2023 קיבל הפורום "מכתב שימוע", השיב לטענות שעלו בו, וביום 1.8.2023 קיבל הודעה על פסילת התכנית מגפ"ן. בהודעת הפסילה נכתב, בין היתר, שוועדת המכרזים מצאה ש"אין מקום להכללת

תכניות שאינן עומדות בעקרונות חוק החינוך הממלכתי ומדיניות משרד החינוך באשר לצבא הגנה לישראל, לחייליו ולמשפחות השכול ונפגעי פעולות האיבה"; כי אין מקום במאגר לתכניות אשר "מבזות את צה"ל, מוסריותו וחייליו, ומאפשרות שימוש בשם 'צבא הכיבוש'"; וכי "כל השוואה בין השכול של משפחות חללי צה"ל ונפגעי פעולות איבה עם שכול של נפגעים מפעולות הגנתיות של צה"ל בהגנתו על מדינת ישראל, אינו מקובל ואינו מתיישב עם הערכים שמקדם משרד החינוך, ויש בו משום פגיעה קשה בזכרם של חללי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה וברגשות בני משפחותיהם". טענות אלו, בגינן נפסלה התכנית גם אשתקד, לא לוו בבדל ראייה שיתמוך בהן, ומהודעת הפסילה נלמד כי לא נערכה כל בחינה של התכנית ותכניה.

33. הודעת הפסילה נחתמה כך :

"... לא ניתן לכלול במאגר תכניות המופעלות על ידי ארגון זה בשל המטרות אשר חרט על דגלו ואותן פועל הארגון לקדם... ספק אם בעתיד ניתן יהיה לכלול במאגר התכניות של משרד החינוך תכניות אחרות שיוצגו על ידי הארגון אשר יכללו, באופן בלתי מנע, תפיסות ואמירות שבליבת התפיסה הערכית של הארגון, המנוגדות לעקרונות חוק החינוך הממלכתי ולסעיפי המכרז" (ראו פסק הדין בעת"מ 56993-09-23, בפסקה 9).

34. הבשורה על פסילת התכנית ממאגר התכניות החיצוניות סוקרה בכלי תקשורת רבים ועוררה סערה והתנגדות. באוגוסט 2023 פנתה קבוצת משפחות שכולות מארגון "במותם ציוו לנו את הדמוקרטיה" לשר. במכתב מחו בני משפחות שכולות על פסילת התכנית. כותבי המכתב ביקשו מהשר לחזור בו מהחלטתו, והוסיפו: "אנו רואים בצעד זה שבחרת ללכת בו, צעד המחלל את הנצחת חללי צה"ל ואת המשפחות שבחרו להנציח ובדרך הנכונה להן, צעד הפוגע במשפחות פגיעה עמוקה... בחירתם לשאת את דגל השלום והכרה בכאב של האחר, הינה דרך הנצחה אצילית ומכובדת ביותר, שעל כל ילד במערכת החינוך להכיר ולכבד, ועל מערכת החינוך הישראלית לחנך לאורה... אין לאף אחד זכות... למנוע היכרות של דרך לגיטימית ויפה זו מכלל ילדי ישראל".

העתק מכתב "במותם ציוו לנו את הדמוקרטיה" לשר מיום 3.8.2023 מצורף ומסומן ע/8.

35. אף עשרות מנהלות ומנהלים פנו לשר החינוך ולממונה על התכניות החיצוניות במשרד, המשיבים 1 ו-2, בעקבות פסילת התכנית, ויצאו באופן נחרץ נגד ההחלטה. המנהלים כתבו, כי החלטת הפסילה אינה הולמת מערכת חינוך ממלכתית במדינה דמוקרטית, וכי היכרותם ארוכת השנים עם הפורום, התכנית, והשפעתה על תלמידים, מלמדת "עד כמה מפגשים אלה משמעותיים ותואמים אחד לאחד את מטרותיו של חוק חינוך ממלכתי לחינוך לשלום, להומניזם להכרת האחר", פותחים את התלמידים ל"חשיבה ביקורתית, לראייה מורכבת של העולם ושל המדינה", ותורמים "להפיכתם לאזרחים חושבים ופעילים במדינה דמוקרטית".

36. המנהלים תקפו אף את נימוקי הממונה על התכניות בהחלטת הפסילה, וכתבו כי "כמי שמכירים את הפעילות החינוכית של הפורום לאורך השנים אנחנו גם יודעים מה אין במפגשים האלה: אין בפעילות זו שום ממד של ביזוי והשפלה של צה"ל, חיילי צה"ל, חללי צה"ל או נפגעי פעולות איבה"; כי משפחות שכולות רבות תומכות בפעילות הפורום, ולכן הטיעון לפגיעה בזכרם של חללי צה"ל וברגשות בני משפחתם הוא "טיעון חד צדדי שאינו הולם את מטרות התכנית הלאומית ללמידה משמעותית - השיח על נושאים שנויים במחלוקת"; כי "כאב הוא נטול צדדים וההכרה בו היא משימה אנושית חינוכית

מהמעלה הראשונה"; כי המפגשים עם הפורום מתקיימים במקביל להכנת התלמידים לשירות משמעותי, וכי אין כל סתירה בין השניים. על המכתב חתמו 129 מנהלות ומנהלים.

העתק מכתבם של המנהלות המנהלים מצורף ומסומן ע/9.

37. ערעור שהוגש על החלטת הפסילה לא נענה, ועל כן ביום 27.9.2023 הוגשה העתירה. להשלמת התמונה יוסיפו העותרים, כי ביום 5.2.2024, בעיצומו של ההליך המשפטי, התקבלה תשובת ועדת המכרזים, המשיבה 3, לערעור שהגיש הפורום חצי שנה קודם לכן (כאמור ביום 13.8.2023). הערעור נדחה, והמשיבים ביקשו את מחיקת העתירה. בית המשפט דחה את הבקשה, קבע מועד לדיון, והורה למשיבים להגיש כתב תשובה (פסקה 14 לפסק הדין בעתירה הראשונה).

38. עוד קודם לדיון בעת"מ 56993-09-23, שהתקיים ביום 16.4.2024, בשל חוסר הוודאות לגבי תוצאות ההליך המשפטי, הגיש הפורום במהלך פברואר, במועד בו מגישים ספקים חיצוניים תכניות למסלול הירוק במאגר, את "מפגשי דיאלוג" למכרז לגפי"ן לשנת הלימודים העוקבת, תשפ"ה. משרד החינוך סירב לאפשר לפורום לגשת למכרז. נדרשו בקשה לצו ביניים והחלטה בה, על מנת שתתאפשר הגשת התכנית למאגר.

העתק ההחלטה בבקשה לצו ביניים מיום 12.2.2024 מצורף ומסומן ע/10.

39. העתירה התקבלה ביום 22.4.2024. בפסק הדין מתח השופט רובין ביקורת נוקבת על אופן הפעלת שיקול הדעת שהוביל להחלטה על פסילת התכנית, קבע שלא התבצעו בדיקות מינימליות נדרשות עובר אליה ושהחלטה לא נסמכה על תשתית עובדתית כלשהי. בית המשפט הורה להשיב את התכנית לגפי"ן, ופסק 20,000 ש"ח הוצאות לחובת המשיבים.

40. עוד פסק בית המשפט, כי –

"... דומה, כי עובר לכל החלטה שתתקבל בעתיד לגבי תכניותיה של העותרת, ראוי כי המשיבים ישקלו כיצד צריכה להשפיע על החלטתם, אם בכלל, הוראת סי' 2(ב) לחוק חינוך ממלכתי, לפיה נדרש שר החינוך לקבוע כללים "לשם מניעת פעילות במוסד חינוך של אדם או של גוף ... שפעילותו עומדת בסתירה חמורה ומשמעותית למטרות החינוך הממלכתי המפורטות בסעיף קטן (א)..." על פני הדברים נוקטת הוראה זו באמת מידה מצמצמת יחסית – "סתירה חמורה ומשמעותית" – לפסילת גופים המבקשים לפעול במוסדות חינוך ממלכתי. ראוי לשאול האם הוראת נספח 7 למכרז תואמות או צריכות לתאום אמת מידה זו.. שאלה זו צריכה להביא בחשבון גם את העובדה לפיה לטענת המשיבים כללים מכוח סעיף 2(ב) טרם נקבעו" (סעיף 26 לפסק הדין שצורף כנספח ע/1, הדגשים במקור).

41. פסק הדין ניתן בערב פסח. כאמור במבוא, יומיים לאחר מכן צייץ שר החינוך בחשבון ה-X שלו שהוא יפעל בכל הכוח למנוע כניסת "משפחות מחבלים" לכתות (נספח ע/2 לעתירה). נדרשה בקשה מכוח פקודת בזיון בית המשפט והחלטה בה כדי לגרום למשיבים לציית להוראות הפסיקה, ולהשיב את "מפגשי דיאלוג" למאגר.

העתק ההחלטה בבקשה מכוח פקודת בזיון בית המשפט מיום 15.5.2024 מצורף ומסומן ע/11.

42. נחתום פרק זה בכך שכלקח מפסק הדין בעת"מ 56993-09-23, ועל מנת לשוות לפסילה הבאה מראית עין של איסוף תשתית עובדתית ובחינתה, נשלחו ביוני 2024, עם השבת התכנית למאגר, בקרים ממשרד החינוך לכתות שבהן התבצעו "מפגשי דיאלוג". הם נכחו במפגשים, שוחחו עם מורים ומנהלים, ורשמו רשימות. דוחות הבקרה הועברו לפורום במסגרת העתירה השנייה, כחלק מ"הראיות המנהליות" אליהן נדרש הפורום להגיב בטרם קבלת החלטה על השבת התכנית מהמאגר (על כך בפרק הבא).

העתירה השנייה: עת"מ 31269-09-24

43. השתלשלות האירועים שקדמה לעתירה השנייה, אשר הוגשה ביום 11.9.2024, מפורטת בהרחבה בעתירה עצמה. העותרים רק יצינו, שבעוד הפורום ממתין זמן רב להחלטת המשיבה 2 בבקשתו להיכלל במאגר, ולאחר שביום הראשון ללימודים הודיעה ועדת המכרזים שהתכנית נבחנת, ושהסטטוס שלה במאגר שונה כך שמנהלים ומחנכים אינם יכולים לצפות בה ולהזמין לכתות, שוב גילה המשיב 1 את עמדתו ביחס לפורום. השר הצהיר בפומבי, שהוא אוסר "איסור גורף" על כניסת חברי הפורום "שבתוכו משפחות של מחבלים", לבתי הספר (ר' הפניה בסעיף 8 לעתירה זו).

44. אשר להליך עצמו, העותרים יסתפקו בכמה ציוני דרך המעידים על התנהלות המשיבים, ניסיונם למשוך את ההליך עוד ועוד ונחישותם שלא להשיב את התכנית למאגר. מאחר שהמסמכים כולם מצויים בתיק בית המשפט, ובמטרה להימנע מהכבדת יתר, יצורפו לעתירה זו רק מסמכים שמהותיים לעתירה הנוכחית (ככל שבית המשפט הנכבד ימצא זאת לנכון, יגישו העותרים את כלל המסמכים):

45. ביום 12.9.2024 הורה בית המשפט הנכבד למשיבים להגיש את תגובתם המקדמית לעתירה, להגיב לבקשה לצו הביניים, ולהודיע מתי צפויה להתקבל החלטת המשיבים בדרישה להשבת התכנית למאגר. ביום 19.9.2024 הגיבו המשיבים, כתבו שדין העתירה להימחק מאחר שלא ניתנה עדיין החלטה, התנגדו לצו הביניים והודיעו שהחלטתם תתקבל עד ליום 9.10.2024.

46. ביום 10.10.2024 הורתה ועדת המכרזים לעותרים להגיב ל"ראיות מנהליות" בטרם תתקבל החלטתה. ראיות לכאורה אלה, שנפרשו על פני עשרות עמודים מגובבים, כללו מסמכים שחיברו מנהל מינהל חברה ונוער במשרד והממונה על החינוך הקהילתי במינהל, דו"חות הבקרה שהתבצעו בבתי הספר, חוות דעת המזכירות הפדגוגית, ופניית ב"כ "בצלמו" שהתגולל על הפורום ודרש את סילוקו מבתי הספר (להלן: **מסמך הראיות**).

העתק מסמך הראיות מיום 10.10.2024 מצורף ומסומן **ע/12**.

47. ביום 14.10.2024 הגישו העותרים את התייחסותם למסמך וחזרו על בקשתם לצו ביניים. בהתייחסותם עמדו העותרים בין היתר על הפרכות והכשלים בחוות הדעת, הדגימו כיצד הן נסמכות על ציטוטים מסולפים, חלקיים ומגמתיים מתוך דוחות הבקרה שנכתבו במהלך הצפייה בהפעלת התכנית בכתות; קבעו שמחבריהן התבססו על תלונות אנונימיות (ככל שקיימות כאלה כלל) אשר לא נמסרו לפורום, ועל פניית ארגון "בצלמו", המתאפיינת בהכפשות ושקרים וכלל אינה מתייחסת לתכנית. עוד נכתב בתגובה, שההערכות הפדגוגיות לכאורה רצופות קביעות לא מנומקות בדבר חתירה תחת עקרונות חוק חינוך ממלכתי וסתירה לערכי השירות המשמעותי.

העתק תגובת הפורום למסמך הראיות מיום 14.10.2024 מצורף ומסומן **ע/13**.

48. בעקבות אלה קבע בית המשפט שנוכח הגשת תגובת העותרים תינתן החלטה סופית של ועדת המכרזים בפרק זמן קצר, ועל כן, בשלב זה, לא תינתן החלטה בבקשתם לצו ביניים. המשיבים עדכנו שבכוונתם ליתן החלטה חודש וחצי לאחר מכן, ב-28.11.2024. העותרים התנגדו לפרק הזמן הממושך ובית המשפט קבע, **שהחלטה סופית** תינתן עד ליום 10.11.2024, מועד שהוארך לאחר מכן בשלושה ימים נוספים.

49. עוד לפני שהתקבלה החלטת הוועדה, פורסם בתקשורת שהשר הורה לוועדת המכרזים לאסור על כניסת הפורום לכתות הלימוד (פרסום ראשון: "בהוראת שר החינוך יואב קיש התכנסה היום (ראשון) ועדת המכרזים של משרד החינוך והחליטה לאסור על פורום המשפחות השכולות ישראל-פלסטיני לפעול בבתי הספר", **ערוץ 7**, 10.11.2024). בהתאם, תחת ליתן החלטה סופית, כמצוות בית המשפט, הודיעו המשיבים ביום 13.11.2024 שעל מנת להשיב את התכנית למאגר, נדרשים העותרים לעמוד בארבעה תנאים: הגשת סילבוס מפורט ו"התחייבות מדויקת" לכל מילה ומילה שיוצאת למנחים מהפה בכתות, "לצורך בדיקה מעמיקה של הטקסט המלא", תוך "וידוא התאמתו למטרות החינוך הממלכתי ולתנאי הסף של תת הסל הרלוונטי"; הצגת תכנית פעולה "מפורטת" למניעת חריגות מהתכנים "המאושרים" ולטיפול במקרה של הפרת ההנחיות; קיום הכשרה מקיפה למנחים שתדגיש את החשיבות בשמירה על ערכי החינוך הממלכתי, והצגת תכני ההכשרה למשרד לצורך אישור; והקמת מערכת למשובים ממורים ומתלמידים לאחר כל מפגש (להלן: **מסמך התנאים**).

העתק מסמך התנאים מיום 13.11.2024 מצורף ומסומן **ע/14**.

50. העותרים הגיבו למסמך התנאים ביום 26.11.2024. הם הודיעו שמערכת משובים לתלמידים ומורים ומערכי הכשרה מקיפים למנחים מתקיימים כבר שנים ארוכות ופירוט את תכניהם, אך חלקו על התנאים הנוספים: העותרים התנגדו לדרישה לחלוש על כל מילה שאומרים המנחים בכתות בשל היותה לא ריאלית, מחבלת ביכולת לקיים שיח פתוח וחופשי עם התלמידים, וקבעו שאין כל היתכנות לדרישה זו שעה שמתקיים דיון, וקיימים אינסוף תרחישים של תגובות ושאלות לתלמידים, ומעני המנחים להם. בעניין התכנית "המפורטת לטיפול בחריגות מהתכנים המאושרים", הודיעו העותרים שזו מהווה תמונת ראי של הדרישה לאשר מראש ובכתב כל מילה של המנחים, הפנו למכתב המנהלים ולמשובים המעולים שהתכנית זוכה לה, וציינו שבמהלך השנים שבהן פועלת התכנית, ועד לכניסת המשיב 1 למשרד, לא התקבלו עליה כל תלונות.

העתק תגובת הפורום למסמך התנאים מיום 26.11.2025 מצורף ומסומן **ע/15**.

51. במקום התייחסות עניינית לתגובת הפורום ולעמידתו בתנאים, ביצעו המשיבים "פליק פלאק" מגושם לאחר, וביום 5.12.2024 החליטה ועדת המכרזים, המשיבה 3, שלא לכלול את התכנית במאגר (להלן: **החלטת הפסילה הראשונה**). בתמצית, המשיבים קבעו, שוב, שלא ניתן לתת במה לאמירות ש"מחלישות את מטרות צה"ל כשהוא מוזכר בפרסומי הארגון" (הדוגמא לאמירות כאלה הייתה הביטוי "צבא כיבוש"); שהשוואה בין שכול ישראלי לפלסטיני "אינה מקובלת", ושאיך לאפשר הכנסת תכניות למאגר "שמבזות את צה"ל, חיילי צה"ל, חללי צה"ל או נפגעי פעולות איבה", זאת לטענתם בניגוד להתחייבות שנדרשת מהמשיבים בסעיף י"ב בנספח 7 למכרז (נספח ע/7).

העתק החלטת הפסילה הראשונה מיום 5.12.2024 מצורף ומסומן **ע/16**.

52. ביום 12.12.2024 התקיים הדיון בעתירה השנייה. בית המשפט שאל את המשיבים האם במקרה שוועדת המכרזים תשתכנע בכך שהפורום עומד בתנאים שהתנו לו, הם יאשרו את כניסת התכנית למאגר.

המשיבים הגיבו בכך ולא, סירבו להתחייב, ונציגים מטעמם שנכחו בדיון דיברו ארוכות. הדיון נחתם בכך שהצדדים הסכימו למתווה שהציע בית המשפט: "תוך זמן קצוב העותרת תפנה לוועדת המכרזים ותתייחס לארבעת התנאים. תוך זמן קצוב לאחר מכן תיתן ועדת המכרזים החלטה סופית. ההחלטה הסופית תועבר להתייחסות העותרות ולאחר מכן ייתן בית המשפט החלטה על אופן סיום ההליכים". בית המשפט הוסיף, כי הוא "לא מתכוון בשלב זה לתת צו ביניים אך הוא יקבע לוח זמנים קצר לביצוע האמור לעיל". בהתאם נקבע שהתייחסות העותרות תוגש בתוך 10 ימים (עד ליום 22.12.2024) ושהודעה מעדכנת בדבר החלטת ועדת המכרזים תוגש עד ליום 7.1.2025.

העתק פרוטוקול הדיון בעת"מ 32169-09-24 מצורף ומסומן ע/17.

53. ביום 22.12.2024 הגיש הפורום למשיבים התייחסות מפורטת ומורחבת לארבעת התנאים שנדרשו. המסמך כלל את הסיפור המלא שמציגים בכתות הלימוד 23 מנחים מטעם הפורום (מפאת הזמן הקצר שניתן להגשת תגובת העותרים, והקושי לקבל בזמן מלחמה את סיפוריהם של כל המנחים, הוגשו רק 23 סיפורי שכול). ביום 5.1.2025 התקבלה החלטה נוספת של ועדת המכרזים, שבאופן לא מפתיע כלל החליטה, שוב, לפסול את התכנית (להלן: **החלטת הפסילה השנייה**). להחלטה זו צורפו חוות הדעת של המזכירות הפדגוגית במשרד ושל מנהלי מינהל חברה ונוער בו.

העתק התייחסות העותרים לתנאים מיום 22.12.2024 מצורף ומסומן ע/18.

העתק החלטת הפסילה השנייה מיום 5.1.2025 מצורף ומסומן ע/19.

54. החלטות הפסילה, הראשונה והשנייה, עליהן התבסס סירוב המשיבים לאפשר את חזרת התכנית למאגר בשנת הלימודים הנוכחית, כפי שעולה מהודעת המשיבה 2 מיום 23.10.2025, הן שנתקפות בעתירה זו, על כן ייועד להן פרק נפרד בהמשך.

55. לסיום פרק זה יוסיפו העותרים, שבקשות שהגישו לקבלת החלטות בבקשתם לצו ביניים, שהוגשה יחד עם העתירה, נדחו בתוך שבית המשפט הנכבד קובע שבכוונתו לנהל את ההליך בזמן קצר. עמדתם העקבית של המשיבים הייתה שבעקבות החלטות ועדת המכרזים העתירה התייתרה. בית המשפט קבע אחרת.

מעורבות "בצלמו" בעתירה השנייה, פסילת השופט ועצירת ההליך

56. כאמור במבוא, ימים ספורים לאחר הגשת העתירה השנייה הגיש ארגון הימין הקיצוני "בצלמו", יחד עם משפחות נפגעי פעולות איבה, בקשה להצטרף להליך ובקשה לפסילת המותב. העובדה שהבקשות נדחו בהחלטת בית המשפט מיום 30.9.2024, לא ריפתה את ידיו. העותרים לא היו מטריחים את בית המשפט הנכבד בתיאור מעורבות "בצלמו" בהליך, אלמלא גרם הארגון לפסילתו העצמית של השופט ובכך עצר אותו למשך חודשים ארוכים, עד שלא נותרה בידי העותרים ברירה אלא לבקש את מחיקתו בסוף שנת הלימודים.

57. ימים ספורים לאחר הדיון, בו נשמע גם "בצלמו", הגיש הארגון ביום 22.12.2024 בקשות נוספות לפסילת שופט ולהצטרף להליך. בתמצית ייכתב, כי בבסיס בקשת פסילת שופט זו, כמו בניסיונו הראשון לפסול אותו, עמדה העובדה שרעיית המותב הנה חברת דירקטוריון בתיכון שלייד האוניברסיטה, שמנהלו נוהג להזמין את "מפגשי דיאלוג" לכתות, ואף הגיע לדיון בעתירה הראשונה, לצדם של מנהלי בתי הספר

הריאלי בחיפה, תיכון לאמנויות בירושלים והניסויי בירושלים. על כן, טענו המבקשים, "מדובר בנושא בו קרוב משפחה ממדרגה (כך במקור, ט"ח) ראשונה של השופט מעורב בו עד לצוואר".

העתק בקשת "בצלמו" לפסילת שופט מיום 22.12.2024 מצורף ומסומן ע/20.

58. ביום 7.1.2025, יומיים לאחר קבלת החלטת פסילת התכנית השנייה, הגיש "בצלמו" הודעת עדכון לבקשתו לפסילת שופט, בה עדכן שבתיווך שליד האוניברסיטה התקיים אירוע בהשתתפות חברי פורום המשפחות השכולות, אשר "בת זוגו של כבוד השופט שהינה חברת דירקטוריון כנראה אישרה את קיום האירוע החריג". יום לאחר מכן, ב-8.1.2025, קבע בית המשפט כי החלטה על המשך ההליכים בתיק תינתן לאחר שיוגשו התגובות לבקשת הפסלות. ההליך נעצר.

העתק הודעת העדכון של "בצלמו" מיום 7.1.2025 מצורף ומסומן ע/21.

העתק החלטת בית המשפט מיום 8.1.2025 מצורף ומסומן ע/22.

59. ביום 16.1.2025 הגיש "בצלמו" הודעת עדכון נוספת לבקשת הפסילה, שכותרתה היא "עמדת שר החינוך אודות פסילת כב' המותב". בהודעה נטען שהשר ומשרדו תומכים בבקשת הפסילה, ועל כן על המותב לפסול את עצמו. לבקשה זו צורף, בין היתר, מכתבו של השר ליועצת המשפטית לממשלה מיום 13.1.2025, בו הוא דורש ייצוג עצמאי בהליך, לאחר "שנמנעה מאיתנו האפשרות לכתוב ולהגיש את עמדתנו העצמאית לבית המשפט". מתוך מכתב זה לקוחה התייחסות השר לפורום שמצוטטת במבוא.

60. בהודעת עדכון זו של "בצלמו" נטען, בין היתר, שהיועצת המשפטית לממשלה "בחרה להסתיר את עמדת השר מהשופט". טענה זו נסתרה מאוחר יותר בתגובה שהגישה לבית המשפט פרקליטת מחוז ירושלים, אשר כמו העותרים התנגדה לבקשה לפסילת שופט. לתגובתה מיום 9.2.2025 צורפו שני מכתבים ששלחה לשר קיש המשנה ליועצת המשפטית לממשלה, אביטל סומפולינסקי. הראשון שבהם דוחה את בקשתו לייצוג נפרד בהליך לפסילת שופט, וקובע שהשר מוזמן להביא את עמדתו בנושא במסגרת תגובת הפרקליטות לבקשה. השני, מיום 28.1.2025, דחה את טענת השר לפיה התנגדות הפרקליטות לפסילת שופט נעשתה ללא ידיעת משרד החינוך וללא אישורו, והבהירה שלשר ניתנה מספר פעמים הזדמנות לצרף את עמדתו כלשונה לתגובה לפסילת שופט, אך הוא בחר שלא לעשות כן.

העתק הודעת העדכון השנייה של "בצלמו" מיום 16.1.2025 מצורף ומסומן ע/23.

העתקי הודעת פרקליטת מחוז ירושלים מיום 9.2.2025, ומסמכי המשנה ליועמ"שית שצורפו לה, מצורפים ומסומנים ע/24.

61. ביום 27.2.2025 פסל עצמו המותב מהמשך הדיון בתיק. העותרים, כאמור, ערערו על הפסילה וביום 22.5.2025 קיבל נשיא בית המשפט העליון את הערעור, והשיב את ההליך למותב.

62. שנת הלימודים התקרבה לקצה (תלמידי תיכון מסיימים את השנה ב-20 ביוני). ביום 8.6.2024 הורה בית המשפט לעותרים להבהיר, האם וכיצד הם מבקשים להמשיך בהליך. ביום 30.6.2025 ביקשו העותרים את מחיקת העתירה תוך שמירת טענותיהם "לסיבוב הבא שבו תידחה התכנית 'מפגשי דיאלוג' ממאגר התכניות החיצוניות של משרד החינוך, ללא כל תשתית ראייתית שתצדיק זאת, ואך בשל תפיסת עולמו של השר ושיקוליו הזרים". ביום 2.7.2025 העתירה נמחקה.

63. לסיום פרק זה יזכירו העותרים שוב, שבקשות שהגישו לקבלת החלטות בבקשתם לצו ביניים, שהוגשה יחד עם העתירה השנייה, נדחו תוך שבית המשפט הנכבד קובע שבכוונתו לנהל את ההליך בתוך זמן קצר, ושעמדתם העקבית של המשיבים הייתה שבעקבות החלטות ועדת המכרזים העתירה התייתרה. ואולם, כאמור, בית המשפט קבע אחרת.

הסירוב להכניס את התכנית למאגר השנה, והשתלשלות האירועים שקדמה לעתירה זו

64. לקראת שנת הלימודים הנוכחית, תשפ"ו, הגיש הפורום ביום 13.8.2025 את התכנית "מפגשי דיאלוג – מכאב לתקווה" למאגר, הפעם למסלול הכחול. הבחירה במסלול הכחול במקום במסלול הירוק, אליו הגיש הפורום את התכנית בעבר, נבעה מכך שלמסלול הכחול ניתן להגיש תכניות חינוכיות כל השנה, ושמיילא הפורום אינו גובה כסף עבור פעילותו בכתות. **תכניות המוגשות למסלול הכחול אינן משויכות לסלים ולתתי-סלים**, וההגשה אליהן כרוכה במידע מוגבל בהיקפו שנכתב אונליין. בהתאם לדרישות, להגשה נלוו הזמנות משני מנהלי בתי ספר, שביקשו להזמין את התכנית לכתות בשליש הראשון לשנת הלימודים.

העתק תיאור התכנית שהוגשה למאגר לקראת שנת הלימודים תשפ"ו מצורף ומסומן **ע/25** (להעתק תיאור התכנית שהוגשה למשיבה 2 לקראת שנת הלימודים אשתקד, המרחיבה בתכני התכנית והמתודולוגיה שלה, ר' ע/4).

העתק הזמנות המנהלים מצורף ומסומן **ע/26**.

65. התכנית "מפגשי דיאלוג – מכאב לתקווה", תיבה שכאמור נוספה לשם התכנית בעקבות הצטרפות משפחות שכולות שאבדו את יקיריהן ב-7.10 ובמלחמה שפרצה בעקבותיו, זהה בתכניה לתכנית "מפגשי דיאלוג", למעט העובדה שפורטו בה שתי אפשרויות הנחיה. בעוד שעד לתחילת המלחמה המנחים הגיעו משני צדי הקו הירוק, בתכנית הנוכחית (שלמען הנוחות תכונה אף היא "מפגשי דיאלוג"), ובשל הסגר המתמשך שהוטל ועדיין מוטל על הגדה, מעבירים אותה בבתי הספר מנחים ישראלים. על כן ציין הפורום בתיאור התכנית, כי במסגרתה נפגשים תלמידים עם ישראלי ופלסטיני חברי הפורום, או עם חברים ישראלים בלבד, "בהתאם לנסיבות".

66. ביום 28.8.2025 פנתה מנהלת הפרויקטים החינוכיים בפורום המשפחות השכולות, גב' רקפת אנוך, למינהל הפדגוגי – תכניות ומענים, הגוף במשרד החינוך שמספק מענים לספקי התכניות החיצוניות, ושאלה אימתי צפויה החלטה בעניין הכנסת התכנית למסלול הכחול. זמן קצר לאחר מכן היא קיבלה תשובה לפיה הנושא עבר לטיפול של המשיבה 2, הממונה על התכניות החיצוניות, והיא זו שתשיב לפניה.

העתק התכתבויות הדוא"ל מצורף ומסומן **ע/27**.

67. 10 ימים נוספים חלפו ללא כל מענה. על כן ביום 7.9.2025 פנתה גב' אנוך ישירות למשיבה 2, גב' אפלטון, פירטה את השתלשלות העניינים, וביקשה לזרז את הטיפול בבקשה להכנסת התכנית למאגר. גב' אנוך הדגישה ששנת הלימודים החלה, ושבתאי ספר שונים פונים אל הפורום בבקשה להזמין את התכנית לכתות ומצפים לתשובה. על אף דחיפות הנושא, גם פניה זו לא נענתה. על כן פנתה הח"מ למשיבה 2 ביום 15.9.2025, התריעה שנוכח ניסיון העבר התנהלות המשרד מעוררת חשש כבד ששוב עושים המשרד

והעומד בראשו כל שביכולתם על מנת להימנע מהכנסת "מפגשי דיאלוג" למאגר, ודרשה החלטה. יום לאחר מכן התקבלה תשובת הממונה לפיה "הנושא הועבר לבחינה", ושהיא תעדיכן כשתתקבל החלטה.

העתק הפניה מיום 15.9.2025 מצורף ומסומן ע/28.

68. חודש נוסף חלף ללא החלטה, תזכורת נוספת נשלחה, וביום 23.10.2025 התקבל מענה המשיבה 2, גב' אפלטון. זו הודיעה, כי –

"הארגון 'חוג ההורים - פורום המשפחות : משפחות שכולות, 580328995' הגיש במערכת ביום 13.8.25 תוכנית חדשה אותה הוא מבקש לכלול במאגר במסלול הכחול. שם התוכנית שהוגשה הינו 'מפגשי דיאלוג – מכאב לתקווה', שם ותוכן דומים לתוכנית שנפסלה על ידי המשרד, במקביל להליך משפטי שמוכר לכם וכלל את חוות הדעת המקצועיות והפדגוגיות של גורמי המקצוע במשרד.

תמצית ומטרת התוכנית שהוגשה במערכת (מצ"ב צילום מסך) נבדקו על ידי גורמי המקצוע ונמצאו ללא שוני מהותי מהתוכנית שנפסלה... לאחר דיון ובחינה של גורמי המקצוע, הוחלט כי לא ניתן לאשר את התוכנית שהוגשה על ידכם להיכללות במסלול הכחול, שכן מדובר על תוכנית ללא שוני מהותי מזו אשר נפסלה זה על ידי המשרד".

העתק הודעת הממונה על התכניות החיצוניות על פסילת התכנית מיום 23.10.2025 מצ"ב ומסומן ע/29.

69. אלא שההחלטות על פסילת התכנית שניתנו אשתקד, עסקו לכאורה בעמידתו או באי עמידתו של הפורום בתנאים שהציגו להם המשיבים. קביעת המשיבה 2, כמו גם החלטות הפסילה שניתנו אשתקד, מעידות מאליהן על כך שהתנאים שהוצבו לפורום היו רק כסות ואמצעי נוסף לפסילת התכנית, ולמעשה לחסימת דרכו של פורום המשפחות השכולות לכתות הלימוד, כפי שהתחייב השר שיעשה פעם אחר פעם.

ההחלטות לפסילת התכנית שניתנו במסגרת עת"מ 32169-09-24

70. מאחר שהחלטת המשיבים האחרונה שלא להכליל את "מפגשי דיאלוג" בגפ"ן מפנה להליך אשתקד, ללא קביעה לאיזו מהחלטות על פסילת התכנית היא מתייחסת, יתייחסו העותרים לשתי ההחלטות, זו מיום 5.12.2024 וזו מיום 5.1.2025 אשר ממילא דומות במהותן ובתכניהן.

71. עוד לפני הצגת ההחלטות מבקשים העותרים להדגיש, **שהעובדה שהשנה הוגשה התכנית למסלול הכחול במאגר, שכאמור אינו מחולק לסלים נושאים ולתתי סלים, לא גרמה למשיבים לבחון את החלטותיהם ולנסחן מחדש, אף שאלה מרבית בהתייחסות להתאמת התכנית לסל הנושאי. על כן, ולמעלה מהצורך, יתייחסו העותרים אף לכך.**

72. **החלטת הפסילה מיום 5.12.2024:** ברקע שתי החלטות הפסילה ניצבת, כאמור, הודעת המשיבה 3, ועדת המכרזים, מיום 13.11.2024, לפיה "מפגשי דיאלוג" תוכל להיכלל במאגר גפן אם תעמוד בארבעה תנאים שונים, בהם "סילבוס מפורט, הכולל התחייבות מדויקת לגבי כלל התכנים שיועברו בכתה, כולל השיח שיתקיים בעל פה וכלל הטקסטים המיועדים לדיון בכיתה"; "הצגת תכנית מפורטת למניעת חריגות מהתכנים המאושרים ולטיפול במקרים של הפרת ההנחיות", הכשרה מקיפה למנחים, והקמת מערכת משויבים (נספח ע/14 לעתירה).

73. הפורום, כאמור לעיל, הגיש את תגובתו למסמך התנאים ביום 26.11.2025 בין היתר נכתב בה, שהכשרות מקיפות למנחי הפורום מתקיימות שנים ארוכות, תוך פירוט תכני ההכשרות; וכן שמערכת המשובים הנדרשת, למורים ולתלמידים, קיימת זה מכבר, ושהפורום נעזר בה על מנת להמשיך ולשפר את התכנית כל העת. עוד נכתב בתגובה, שדרישת ועדת המכרזים לקבל מראש את כלל הטקסטים ולהיצמד אליהם, אינה ריאלית ומחבלת ביכולת לקיים שיח ער, פתוח, כן וחופשי; שמנחי התכניות אינם אמורים לשנן בעל פה טקסטים מראש, לעמוד בכתה ולדקלם, ושהדרישה לחלוש על כל מילה מופרכת גם נוכח אין סוף התרחישים שעשויים לאפיין דיון כזה, מגוון השאלות שעשויות להיות מופנות למנחים והמענים המשתנים להן. כך בכלל, וכך בפרט כשמדובר בתיאור חוויית-רגשי. העותרים כתבו עוד, ש"האופן שבו אדם מספר את סיפור חייו מושפע לא מעט מהסביבה שבה הוא מסופר – מאפייני הקהל, תגובותיו והמציאות המאפיינת את מועד העברת הסיפור. העובדות הן אותן עובדות, הערכים אותם ערכים, אך המלים והמנגינה עשויים להשתנות" (נספח ע/15 לעתירה).

74. המשיבים קפצו על תגובת העותרים לתנאים כמוצאי שלל רב. ביום 5.12.2024 העבירו את החלטת ועדת המכרזים, שלא לכלול את "מפגשי דיאלוג" בגפ"ן (נספח ע/16 לעתירה). המשיבים קבעו, בין היתר, שלא ניתן לנתק בין הגוף המפעיל לבין התכנית החינוכית שלו, ושמסריו מחלחלים לבתי הספר; שלא ניתן לתת במה לאמירות "שמחלישות את מטרות צה"ל" שמופיעות באתר האינטרנט של הפורום, ושתלמידים "יכולים לשוטט באתרים" ולמצוא אותן. הדוגמא למסרים פסולים לכאורה אלה היה השימוש בביטוי "צבא כיבוש". עוד הם כתבו, שההשוואה של שכול של משפחות חללי צה"ל ושכול פלסטיני "אינה מקובלת חינוכית וערכית", "אינה מתיישבת עם הערכים שמקדם משרד החינוך", ופוגעת קשות בזכר חללי הצבא, ובנפגעי פעולות איבה ובני משפחותיהם; ש"מפגשי דיאלוג" - שכזכור מציעה מודל של הידברות, פיוס ותקווה מתוך כאב ושכול, סותרת את ערך ההכנה לצה"ל ולשירות משמעותי; וש"תכניות בהן ישנן אמירות המטילות דופי בפעילות הצבא, שמבזות את צה"ל, מוסריותו וחיליו, ומאפשרות שימוש בביטוי "צבא כיבוש" (ביטוי, אגב, שלא נשמע בכתות – ט"ח) מפרות את התחייבות הארגון המופיעה בסעיף י"ב בנספח 7 למכרז (נספח ע/7).

75. עוד הופיעו בהחלטת הפסילה, כעדות לכאורה להצדקתה, ציטוט מפוסט שהעלה הפורום, בו הביע תמיכה בשר הביטחון לשעבר משה בוגי יעלון, "שהעז וגילה אומץ לב ציבורי להציג לציבור הישראלי מה קורה בעזה". באותו פוסט, קרא הפורום לסיום המלחמה והאלימות, לפתרון מדיני שיוביל "לשלוש ופיוס ולסיום הכיבוש". עוד צורף להחלטה משפט שנשלף מסרטון שהוצג ביום הזכרון הישראלי-פלסטיני בשנת 2023, שבו מספר תושב ג'נין, חבר פורום שאינו מנחה בתכנית, ואשר מתייחס לאחיו הקטן, אשר נבהל כשהצבא נכנס ליישוב, רץ והתחבא במקרר וכך מצא את מותו. ההחלטה מחברת שני משפטים שונים שנאמרו בסרטון ומצרפת אותם למשפט אחד - "פחד ובהלה מהצבא הישראלי – נפל כשהיד". היא אינה טורחת להתייחס לכך שמי שמת הוא ילד בן חמש. גם כאן, ניכר העירוב המוחלט שעושים המשיבים בין פעילות הפורום מחוץ לכתלי בית הספר, לבין "מפגשי דיאלוג" ותכניה, כמו גם הפלגתם למחוזות רחוקים וסילופי מסרים על מנת למצוא, אולי, איזושהי ראייה לכאורה שתצדיק ותכשיר את החלטתם.

76. בהחלטה מופיעים גם ציטוטים חלקיים ומגמתיים מתוך דוחות הבקרים שנכחו בכתות. כך בעניין המשפט שצוטט בה: "הנרטיב הוא אחר... הפלסטינים חווים כיבוש ואלימות", משפט שאין בו פסול לעצמו, ושכדי לעמוד על משמעותו המלאה ראוי היה שיופיע במלואו. זאת בפרט בשל כך שהבקר עצמו

קבע בדוח ש"מאחר והתצפית הייתה קצרה מאוד, לעניות דעתי לא ניתן לקבוע משהו משמעותי לגביהם" (מתוך דוח הבקרה שהתבצעה בבית הספר הדמוקרטי בחדרה ב-2.6.2024, דוחות הבקרה צורפו למסמך הראיות אליהן נדרש הפורום להגיב, נספח ע/12 לעתירה); וכך גם במשפט "חיילי צה"ל הם לא חלק מהדיון, הם קורבנות כמו הקורבנות שלהם", אף שהבעת דעה של בני משפחות שכולות שגם חיילים הם קורבנות של הסכסוך היא דעה שכיחה ולגיטימית לחלוטין.

77. ההחלטה מתייחסת אף לדו"ח סיכום הבקורות המתייחס למפגש נוסף, שהתבצע בבית הספר הניסויי בירושלים, בו נכתב שתלמידה שנטלה בו חלק, סיפרה במהלך המפגש שהיא השתתפה בקייטנת בני נוער ישראלים ופלסטינים שאירגן הפורום שנה קודם לכן, ושלאחר המלחמה חלק מהמשתתפים במחנה הביעו תמיכה במעשי חמאס "והפיצו תמונות מהטבח". לטענת הבקר, אמירה זו העמידה את המחנה "במצב לא נוח שבו ממש התפתל עם התשובה". אלא שעיון בדו"ח הבקרה מלמד, שהמחנה השיב לנערה כך: "יש אנשים שמאכזבים אותנו. אנחנו חושבים שיש משהו משותף איתם וזה לא כך. יש אנשים שאכזבו מאוד". העובדה שהנערה התייחסה לפרסומים של בני נוער באינסטגרם, ולא של חברי הפורום המנחים בכתות, לא הפריעה לעורכי חוות הדעת – מנהלי מינהל חברה ונוער במשרד – לקבוע ש"אין לארגון יכולת לסנן את התגובות הלא לגיטימיות של חברי הפורום". למסקנה נוספת שלהם, לפיה "התלמידים הביעו אי נוחות משמעותית", אין כבר זכר בדו"ח הבקרה.

78. ההחלטה על פסילת התכנית נחתמת בכך שהפסילה נסמכה על סעיף במכרז, לפיו "המשרד רשאי לפסול הצעה או לבטל זכיה במכרז במקרים שבהם קיים מידע לפיו נותן השירות סיפק שירות שלא לפי שביעות רצון הגורמים המקצועיים מקבלי השירות, או שחרג מהותית מתנאים שנקבעו למתן השירות". אולם בהחלטה לא ניתן כל נימוק לכך שמתקיימת חריגה מתנאים כלשהם, ובוודאי לא חריגה מהותית מהם. בנוסף, יש להזכיר למשיבים שלא הם מקבלי השירות, אלא המנהלים שמזמינים את התכנית לבית הספר שוב ושוב, ושעמדתם החיובית ביותר עליה מופיעה במכתב המנהלים שצורף כנספח ע/9 לעתירה.

התרשמות בקרי משרד החינוך מ"מפגשי דיאלוג" שאותם נשלחו לבחון

79. להשלמת התמונה, ומאחר שקטעי משפטים שהופיעו בדו"חות הבקרים שימשו את המשיבים בהחלטותיהם לפסילת התכנית, מבקשים העותרים להתייחס בקצרה לדו"חות אלה:

80. ביום 6.6.2024 התבצעה בקרה למפגש שהתקיים בתיכון שליד האוניברסיטה בירושלים. הבקרים, בהם ראש אגף בקרה במשרד, התקבלו בסבר פנים יפות, ומנהל בית הספר ענה על שאלותיהם ברצון. את המפגש הנחו נציגי הפורום מר יובל רוט, ששכל את אחיו ששירת כחייל מילואים, נחטף ונרצח על ידי חמאס, ובהמשך הקים את עמותת "בדרך להחלמה", שמסיעה פלסטינים לטיפולים בבתי החולים בישראל; וגב' ליאורה איילון, תושבת קיבוץ כפר עזה וניצולת הטבח, אשר ב-7.10 שכלה את בנה, מפקד כיתת הכוננות של הקיבוץ.

81. מדו"ח הבקרה עולה, שכבר בתחילת המפגש הבהיר מר רוט, כי השניים אינם מתכוונים לשנות את דעתו של איש, אלא רק להראות "זווית אחרת". הדו"ח מתאר שיחה ערה ומכבדת בין התלמידים לדוברים, ואלה, בין היתר, מסקנותיו:

- "לא נאמרו במפגש דברים חריגים".
- "שכבת הגיל הייתה מותאמת לשיח והיא עברה סדרת מפגשים בנושא הסכסוך".

- על משרד החינוך לתת דעתו, להתגייס ולסייע לבקשתה של גב' איילון, שבמענה לשאלת תלמידה איך אפשר לעזור למפונים השיבה, "בבקשה תבואו להפעיל את הילדים בקיץ".
82. ביום 13.6.2024 התבצעה בקרה נוספת, בבית הספר התיכון הניסויי בירושלים. מטעם הפורום נכחו מר איתי שניר, אשר שכל את אביו, בוגר סיירת גולני, וגב' מעין יינון, שאיבדה את הוריה, תושבי נתיב העשרה, ב-7.10. גם במפגש זה התנהל שיח כן ופתוח עם התלמידים. מסקנות הבקרים היו :
- "לא היו אירועים חריגים ולא נאמרו דברים יוצאי דופן נגד גיוס לצה"ל, צה"ל, או מדינת ישראל".
 - "נציגי הפורום הם אנשים שלמרות האירועים הקשים שעברו ובעקבותיהם עדיין מאמינים בדו קיום, בשת"פ, שיש אנשים תאבי שלום בצד השני, בשלילת האלימות והשימוש בכוח ובשמירה על מוסריות החברה הישראלית".
 - "השאלות שהפנו התלמידים לחברי הפורום בחלקן היו לא פשוטות... הדבר מראה שיש חשיבה ביקורתית מצד התלמידים על הדברים ששמעו".
83. בקרה נוספת התבצעה ביום 2.6.2024 בבית הספר הדמוקרטי בחדרה. הדוברים במפגש היו גב' יינון ומר רוט. הבקר נכח בכיתה חמש דקות בלבד, במהלכן תיעד את הדברים הבאים :
- שאלת תלמיד : "האם אתם חושבים שארגון חמאס הוא ארגון טרור?"
 - תשובת גב' יינון : "אין זכות קיום לאנשים שפועלים באופן הזה... אני לא מסוגלת לסלוח, אבל אני מסוגלת לשבת עם פלסטינים".
- במפגש זה השתתפו כ-100 תלמידים. כמחציתם נותר בתום המפגש לשוחח עם חברי הפורום. הבקר כתב, ש"הדבר מראה על עניין רב שעורר השיח בקרב תלמידים".
84. ביום 4.6.2024 הגיע מנהל אגף בקרה במשרד החינוך, מר משה טשנדי, למרכז למחוננים בבית הספר רבדים, בו היה אמור להתקיים מפגש נוסף, שבטל יום קודם לכן בהוראת המפקחת על בית הספר. אף שהדבר נאמר לו עם כניסתו למוסד, בחר מנהל האגף לגשת לכיתת הפעילות "כדי לוודא שאכן לא התקיים מפגש". בכתה התרחשה פעילות אחרת, והוא הוזמן להסביר לתלמידים מדוע הוא שם. מר טשנדי שוחח אף עם המנהלת ועם מר מוסי רז, שהעביר את הפעילות. העובדה שראש אגף בקרה לא נכח ב"מפגש דיאלוג", מאחר שזה לא התקיים, ולא הייתה לו כל דרך להתרשם מהתכנית, לא מנעה ממנו להסיק מסקנות לגביה, ולקבוע כי "לתכנית אופי פוליטי מובהק". בדו"ח המסכם של הבקורות, שחיבר מר טשנדי, הוא קבע, בין היתר, שהממצאים "לא מערבים את הצבא בהרצאה".
85. **החלטת הפסילה השנייה מיום 5.1.2025** : ברקע להחלטה זו, כאמור, ניצבה החלטת בית המשפט שניתנה בתום הדיון ביום 12.12.2024, אשר עיגנה מתווה דיוני שהצדדים הסכימו לו, לפיו הפורום יגיש התייחסות נוספת לארבעת תנאים שהציבו המשיבים, וועדת המכרזים תיתן את החלטתה.
86. אף שהפורום הגיש התייחסות נרחבת לארבעת התנאים, אשר כללה את סיפורי השכול המלאים של 23 מנחים בתכנית, ישראלים ופלסטינים; את תכנית ההכשרה המלאה והמפורטת למנחים, שכוללת ששה שלבי הכשרה שונים ובסיומה נערכים מעת לעת מפגשי הכשרה נוספים; והתייחסות לחריגות מערכי

החינוך הממלכתי אם כאלה יתבצעו בכתות (המשיבים הסכימו שהפורום עומד בדרישת המשוב), שוב החליטו המשיבים לפסול את התכנית. להחלטת פסילה זו נלוו חוות דעתם של המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, ושל מנהלי מינהל חברה ונוער במשרד החינוך. נתייחס אליהן כסדרן.

87. **חוות הדעת של המזכירות הפדגוגית:** זו נפתחה בקביעה, ש"הפורום מנסה לאכול את העוגה ולהשאיר אותה שלמה", בשל כך שלוועדת המכרזים הוגשו לכאורה שתי תכניות, אחת עם מנחים ישראלים בלבד, והשנייה עם מנחים משני צדי הקו הירוק. על כן קובעת חוות הדעת, מדובר "בסתירה פנימית מרכזית", ב"הטעיה", בבלבול "בתכנית חדשה לגמרי", ו"בחוסר אחידות". אלא שהפורום, כאמור, סיפק מענה לטענה מתחכמת זו, כשקבע שנוכח הסגר ועד לסיומו תועבר התכנית על ידי מנחים ישראלים בלבד.

88. ניכר, שמחברי חוות הדעת סרקו במסרקות ברזל את 23 סיפורי השכול שהוצגו להם, שניים מתוכם של מנחים פלסטינים. סיפורי השכול של הישראלים, בהם מספרים הורים, אחים וילדיהם של מי שנפלו במלחמות ובפיגועי טרור על חוויית השכול והבחירה בהידברות ופיוס, הניחו את דעתה של המזכירות הפדגוגית (אך לא, כמפורט בהמשך, את דעתם של העומדים בראש מינהל, חברה ונוער במשרד). המזכירות הפדגוגית קבעה לגביהם, שמדובר ב"סולם ערכים התואם את חוק חינוך ממלכתי ואת תנאי תת הסל". בסיפורי השכול הפלסטינים נמצאו, לכאורה, הראיות המפלילות שאותן חיפשו המשיבים בנרות.

89. כך, למשל, נקבע שסיפורו של המנחה הפלסטיני מר יעקוב ראבי מהכפר בידיא, ששכל את אשתו בעקבות טרור מתנחלים, לא הוכח מכיוון ש"תיק הרצח של עישה ראבי תלוי ועומד בבית משפט שש שנים ועד היום טרם הוכחה אשמתם", ושמדובר "במעשה טרור אכזרי שאינו מעיד על הכלל וממעיט בערכם של חיילי צה"ל ונופלי הטרור". עם זאת, המשיבים קבעו בעצמם "שאין די בכך לפסול את התכנית".

90. שונה הדבר בסיפור השכול של המנחה הפלסטיני הנוסף שהובא לפתחם, סיפורו של מר מוחמד אלבאו מחלחול. אלבאו מתאר במסמך שהוגש למשיבים, המשקף את דבריו בכתות, כיצד נפגע משלושה קליעי גומי שירו חיילים כשהיה ילד בן תשע בדרכו לבית הספר, ובהמשך, כיצד שכל את אחיו בפברואר 2002, בחג הקורבן. אלבאו מספר שאחיו נורה על ידי חייל במחסום כשהיה בדרכו לבקר חברים, ושבבירור שערכה המשפחה התחוויר שהירי בוצע "בטעות". הוא מתאר כיצד חרב עליו עולמו, כיצד הוא נמלא בתחושות נקם, התפכח, והצטרף בעקבות אביו לפורום המשפחות השכולות. המסר שמעביר סיפורו לתלמידים, הוא היכולת להמיר רגשות כעס ונקמה בפיוס, וחשיבות ההידברות בין הצדדים.

91. על מה יצא קצפם של המשיבים, אם כן? על תיאור פציעתו של אלבאו "מכדורי גומי שירו חיילי צה"ל לכאורה בצורה לא ראויה", על "הצגת צה"ל כצבא לא מוסרי וכזה שחייליו יורים ללא הבחנה", ועל כך ש"העמדת השכול שהוא כתוצאה מפגיעה של חיילי צה"ל בשוויון מוסרי לשכול שהוא תוצאה של טרור חמאס ב-7.10 (לדוגמא) מעוררת חלחלה, וסותרת באופן ישיר" את מטרות חוק חינוך ממלכתי, את מטרות תת-הסל שאליו הוגשה התכנית ואת חוזר המנכ"ל משנת 2016 בנושא השיח הכיתתי על נושאים שנויים במחלוקת (הוראת קבע 0012, להלן גם: **חוזר המנכ"ל**). חוזר זה, שהוא חלק מהתכנית הלאומית ללמידה משמעותית, ממריץ את המורים לדבר בכיתה על נושאים מורכבים, מעודד מעורבות תלמידים בסוגיות מוסריות וחברתיות, וקורא לקיום שיח חינוכי בנושאים שאין עליהם קונצנזוס, שנויים במחלוקת, ובפרט בנושאים פוליטיים ואקטואליים.

92. מדוע סותר סיפור השכול של אלבאו את ערכי חוק חינוך ממלכתי, ואיך הוא מנוגד לחוזר המנכ"ל? לא פורט. מה בו סותר את מטרות תת-הסל? לא נכתב. אם קיים מופת לקריאה סלקטיבית ומגמתית של טקסט הריהו לפנינו.

93. העותרים יוסיפו, כי הנחת היסוד של תת-סל "חיים בשותפות", במועד בו הגיש הפורום את התכנית לראשונה, לשנת תשפ"ג, הייתה "שיש לחנך באופן שיטתי ומעמיק לערכים של כבוד הדדי, סובלנות, שמירה על זכויות האדם כבסיס ליצירת חיים משותפים ומניעת גזענות בחברה הישראלית... מטרות התוכניות והמענים שיכללו בתת-סל זה, היא לקדם חינוך לשותפות באמצעות חיזוק הזהות האישית ומתן הזדמנות להיכרות עם האחר, תוך מציאת מכנים משותפים בדרכים מגוונות, אשר ידגישו את המחבר ולא את המפריד". בשנה העוקבת שונה תת-הסל, והושמט הערך "מתן הזדמנות להיכרות עם האחר תוך מציאת מכנים משותפים בדרכים מגוונות". ייתכן ששינוי זה נועד, ממש כמו סעיף י"ב בנספח 7 במכרז, לדחוק מהמאגר את הפורום ו"מפגשי דיאלוג".

94. כפי שכבר נכתב כאן, התכניות במסלול הכחול במאגר שאליו ניגש הפורום השנה אינן מחולקות לסלים ולתתי-סלים. גם בשל כך, הקביעה בחוות הדעת לפיה תכנית ההכשרה המפורטת, הממושכת והיסודית שמעביר הפורום למנחים לא מציגה את תת-הסל למנחים, ולכן התכנית אינה יכולה להיכנס למאגר, שגויה ואינה רלבנטית לתכנית שהוגשה השנה. וממילא, אין ולו אלמנט קטן אחד ב"מפגשי דיאלוג" הסותר את מטרות תת-הסל, בין בדפוסו הקודם ובין בזה הנוכחי, שמדבר על פיתוח זהות עצמית, חינוך לשותפות וסבלנות, ופיתוח אחריות, מעורבות ומנהיגות באמצעות חינוך חברתי.

העתק תת-הסל בנוסחו הקודם מצורף ומסומן ע/30.

העתק תת-הסל בנוסחו הנוכחי מצורף ומסומן ע/31.

95. אבסורדית לחלוטין היא טענת המשיבים בהחלטתם שהתכנית "מטשטשת ערכים ציוניים וזהות יהודית-ישראלית", מאחר והערכים המודגשים בה הם "של שוויון ודיאלוג אוניברסלי", ושהיא לא כוללת "הכנה לשירות משמעותי בצה"ל". ראשית, בשל כך שהרצון בהידברות ובפיוס עם פלסטינים בוודאי אינם סותרים ערכים ציוניים וזהות יהודית-ישראלית, ושנית, בשל כך שקיימות במאגר אלפי תכניות שאינן עוסקות בהכנה לשירות צבאי משמעותי. לצורך הכנת תלמידים לשירות משמעותי מתקיימים בבתי הספר מערכי שיעור נפרדים (ראו מכתב המנהלים, נספח ע/9).

96. מופרכת אף טענת המזכירות הפדגוגית, כי גם התנאי הרביעי שהתנו להשבת התכנית למאגר, טיפול בחריגות לכאורה שמתבצעות במהלך השיח הכיתתי מערכי חוק חינוך ממלכתי, אינו מתקיים. גם בנושא זה הרחיב הפורום וקבע שלאחר כל מפגש דיאלוג, מנהלת התכנית עוברת על המשובים שהתקבלו מתלמידים ומורים, ומשוחחת עם מנחי המפגש ועם איש/אשת הצוות בבית הספר האחראי/ת על תיאום הפעילות. היא מבקשת מהם משוב ישיר על הפעילות, שואלת האם היו אירועים חריגים כלשהם במפגש, מבקשת לשמוע על תגובות התלמידים אליו, ושואלת האם יש להם הצעות כלשהן לשיפור. הפורום אף הדגיש, שבמקרה בו עולה מהמשובים או מהשיחה עם צוות בית הספר שמנחה של הפורום התבטא או התנהל באופן החורג מהמצופה, היא מקיימת עמו שיחה, על מנת להבהיר מה הייתה החריגה ואיך נכון היה להתבטא ולהתנהל. במידה ומתקבלות תלונות נוספות על המנחה מופסק שיבוצו להנחיית "מפגשי דיאלוג" במוסדות החינוך.

97. אבל גם בכך לא הסתפקה המזכירות הפדגוגית, שקבעה שתכנית הטיפול בחריגות "חלקית" ו"אינה מספקת". לטעמה, ראוי היה לנהל עם הכיתה שיחה "להבהרות והתנצלות", ושהחריגה תובא לידיעת "מנהל ביה"ס, גורמי פיקוח, ולמטה משרד החינוך" על מנת שתיערך עם הפורום "שיחת למידה". זאת, למרות שמנהלת התכנית החינוכיות בפורום ממילא מנהלת שיחה עם צוות בית הספר, שעומד בקשר ישיר עם מנהלו; והדרישה התמוהה לערב את משרד החינוך, שאינה מעוגנת במכרזי הגפ"ן, מתעלמת מכך שהחלטת ממשלה 226 נועדה בדיוק כדי להגביר את הגמישות הפדגוגית של מנהלים ומנהלות בנפרד ממשרד החינוך, ולאפשר להם מרחב תמרון בבחירת התכניות. שוב, ולא לראשונה, מפגין המשרד זלזול מוחלט בשיקול דעתם של מנהלי בית הספר, וחותר תחת החלטת ממשלה 226 (דוגמא קטנה מהעת האחרונה: בעקבות החלטת ראש עיריית הרצליה לבטל סיור של תלמידי תיכון בירושלים המזרחית בהדרכת עמותת "אלעד", עמותת ימין דתי, בשל כך שהיא "מחזיקה בהשקפת עולם צרה, מגמתית ואינה מתאימה להציג תמונה מורכבת ומגוונת", נחת השר ללא תיאום ב-26.10.2025 בתיכון בהרצליה. השר הודיע לצוות בית הספר ש"הוא מצפה שעמותת אלעד" תעביר את הסיור בירושלים" (משה כהן, "עיונות חריף בין מנהל בית ספר בהרצליה לשר החינוך – בגלל טיול", **מעריב online** 28.10.2025; אור קשתי, הפרשן לענייני חינוך וחברה של הארץ, **פייסבוק**, 26.10.2025)).

98. **חוות הדעת של מנהלי מינהל חברה ונוער:** להחלטת הפסילה השנייה נלוותה גם התייחסות של מינהל חברה ונוער במשרד, שכתבו מר גור רוזנבלט, סמנכ"ל מינהל חברה ונוער, וגב' שוש שפיגל, ממונה חינוך חברתי קהילתי. אף הם קבעו שאין לאשר את התכנית, וגם הם מתייחסים לאי עמידת הפורום בתנאים לכאורה, תוך עירוב מוחלט בין טקסטים שמופיעים באתר הפורום לתכנים הנאמרים בכתות, ושלפית קטעי משפטים, מגמתית וחלקית, מהטקסטים שהציגו המנחים ושהופיעו בדו"חות הבקרה. בין היתר, מתייחס מסמך זה ל"צידוד במילה כיבוש" בחזון הארגון, אף שלא הפורום הוא שעמד לבחינה אלא "מפגשי דיאלוג"; טוען להתרסה נגד חיילי צה"ל ומדיניות הצבא – טענה שלא הובאה בהחלטה הוכחה לה; ומציג טענה שגויה לפיה החובה שמטיל חוזר המנכ"ל בנושא השיח על נושאים שנויים במחלוקת להציג גם עמדות נוגדות מוטלת על הפורום, ולא על עובדי ההוראה.

99. המסמכים כולם עומדים בפני בית המשפט הנכבד. במטרה שלא להלאות, יסתפקו העותרים בשני ציטוטים חלקיים של מנחים שהובאו בהתייחסות זו, ונשלפו מסיפורי השכול שהוצגו למשיבים. די בהם כדי לתאר ולהבין את מגמות חוות הדעת ומטרתן, ולהאיר את התמונה כולה. האחד הוא של המנחה ניב שריג, אח שכול, שלפי הנטען אמר ש"חשוב לי לשמוע על דעת הקהל הפלסטינית". מחברי חוות הדעת מצאו בכך פסול, בטענה ש"דעת הקהל כפי שהיא משתקפת היום אינה מגנה ואף מצדדת באירועי הטבח של ה-7.10, ולתת במה ולגיטימציה במסגרת החינוך של מדינת ישראל לדעת הקהל של האויב אינה לגיטימית".

100. אולם המשפט המלא שמופיע בעדות הוא, "חשוב לי ביותר לשמוע משותפיי הפלסטינים על הצרכים והרצונות שלהם ועל דעת הקהל הפלסטינית, כדי להבין את הכיוונים והדרכים האפשריות לפתרון". בהרחבת המבט לצורך מציאת פתרונות אפשריים אין כל רע, ותפיסת הבכירים במשרד לפיה כל פלסטיני הוא אויב לוקה בכשלים פדגוגיים עמוקים.

101. פגם נוסף מצאו מר רוזנבלט וגב' שפיגל בדברים שציטטו מתוך עדותה של ליאורה איילון, שכאמור שכלה את בנה, טל, ב-7 באוקטובר. השניים נתלו בכך שהיא אומרת לתלמידים "תתגייסו מהמניעים הנכונים", קבעו שיש בכך "ערעור על המניע של התלמידים במערכת החינוך" ויצירת "רגשות אשם",

ושדבריה סותרים לכאורה את האיסור להכניס לכתות דוברים המערערים על לגיטימיות מוסדות המדינה, לרבות הצבא, המופיע בחוזר המנכ"ל.

102. המסר המלא שמעבירה ליאורה איילון לתלמידים, המופיע בטקסטים שנשלחו למשרד, הוא זה:

"תתגייסו לצבא כי אנחנו חייבים להגן על המדינה שלנו.

הבקשה שלי אליכם היא כשאתם מתגייסים תתגייסו מהמניעים הנכונים: תגנו על המדינה אבל אל תתגייסו מתוך שנאה ורגשות נקם. בהיותכם בצבא, תשמרו על הערכים עליהם חונכתם בבית, שימרו על צלם אנוש, על כבוד האדם באשר הוא אדם ועל עצמכם, ותגנו על המדינה.

עשו ככל שאתם יכולים כדי לזכור שעם תום המלחמה, יש מקום גם לשלום בינינו לבין שכנינו. כך קרה עם המדינות השכנות לנו, מצרים וירדן. כך יקרה יום אחד, כך אני מקווה, גם עם שכנינו שנמצאים מעבר לגדר. אותם האנשים בהם אנחנו נלחמים כרגע יהיו יום אחד, כך אני מקווה, שכנינו ושכנותינו".

103. דומה שאין מסר חינוכי, מוסרי וערכי מזה, המקפל בתוכו את כל עקרונות חוק חינוך ממלכתי, לרבות אהבת המדינה, עידוד לשירות ערכי, אהבת אדם וחתיירה לשלום. אבל המשיבים עיוורים לכל אלה. גם דוגמא אחרונה זו, היא מופת לשיקול דעת לקוי, לעיוות טקסט המונחה משיקולים פוליטיים זרים, ולצייד שמנהלים המשיבים אחר הפורום, תוך התעלמות מוחלטת מהתכנית וממשמעותה. גם לו היה הפורום מציג להם את חיבור "אתיקה ניקומכיה" של אריסטו, העוסק בחקר הטוב האנושי, הם היו מוצאים בו פגמים, מסלפים ומעוותים אותו כך שיתאים למטרותיהם.

הטעון המשפטי

104. החלטות המשיבים על פסילת התכנית, שמעידות על נחישותם לגרוע את "מפגשי דיאלוג" ממאגר התכניות החיצוניות, ניתנו בחוסר סמכות. הן סותרות את הוראות חוק חינוך ממלכתי, את חוזר המנכ"ל העוסק בשיח בנושאים שנויים במחלוקת ואת החלטת הממשלה 226 בדבר גמישות ניהולית. במקומם באו שיקולים זרים ופסולים אשר אין מאום בינם לבין הזכות לחינוך, לפלורליזם, לביטוי ולחובות המשרד כלפי תלמידיו. אפילו היו ההחלטות בסמכות, הרי שהן סותרות את חובת הוועדה לפעול בסבירות, בהגינות ובתום לב; מתעלמות מחובתה לשקול אך ורק שיקולים מקצועיים וענייניים ולהתבסס על עובדות; חותרות תחת חובת ההנמקה, ולוקות אף באי מידתיות.

סמכויות המשיבים – על מטרות חוק חינוך ממלכתי ועל שיקולים זרים

105. תכנית "מפגשי דיאלוג" הולמת להפליא את מטרות חוק חינוך ממלכתי. חוק זה מונה בין מטרותיו את חיזוק כוח השיפוט והביקורת בקרב תלמידים, טיפוח סקרנות אינטלקטואלית, מחשבה עצמאית, יוזמה וחתיירה לצדק חברתי, לשלום ולסובלנות ביחסים בין בני אדם ובין עמים, ופיתוח יחס של כבוד לזכויות האדם, לערכים דמוקרטיים, לתרבותו ולהשקפותיו של הזולת (סעיף 2(א) לחוק). עקרונות אלה, אשר המשיבים ומערכת החינוך מחויבים להם, אינהרנטיים ל"מפגשי דיאלוג". מטרות העל של התכנית, כפי שנלמד מהמסמכים אשר הוגשו במהלך השנים לוועדת המכרזים, הן קידום פלורליזם, מתן אפשרות להיכרות עם האחר, ועידוד סובלנות למגוון דעות ותפיסות. תכנית המסייעת "להסיר את מחסומי הפחד והשנאה, ולקדם תהליך של הבנה, שלום ופיוס בן העמים"; תכנית שמשקפת את "הכאב הנורא הכרוך בסכסוך אלים ומתמשך, ומאיר את הדרך לבחור בדרך פעולה אחרת. דרך של דיאלוג ופיוס". אין בחוק החינוך הממלכתי הוראה אחת ומטרה אחת אשר פעילות הפורום עומדת בסתירה לה.

106. עוד קובע סעיף 2(ב) לחוק החינוך הממלכתי, כפי שתוקן בשנת 2018 :

"השר יקבע כללים לשם מניעת פעילות במוסד חינוך של אדם או של גוף שאינו חלק ממערכת החינוך (בסעיף קטן זה – גורם חיצוני) שפעילותו עומדת בסתירה חמורה ומשמעותית למטרות החינוך הממלכתי המפורטות בסעיף קטן (א), וכן כללים לשם מניעת פעילות במוסד חינוך של גורם חיצוני הפועל באופן יזום לנקיטת הליכים משפטיים או מדיניים מחוץ לישראל נגד חיילי צבא הגנה לישראל בשל פעולה שביצעו במסגרת תפקידם או נגד מדינת ישראל."

107. יוצא כי החלטת הפסילה הנוכחית מיום 23.10.2025, כמו גם ההחלטות הקודמות שעליהן היא מתבססת, אינן יונקות כל סמכות מחוק חינוך ממלכתי. ראשית, הפורום אינו פועל בניגוד לאף אחת ממטרות החינוך הממלכתי, והמשיבים לא הוכיחו אחרת. שנית, מניעת פעילות של אדם או של גוף במוסדות חינוך מותנה בכללים שיקבע השר, וכללים שכאלה, למיטב ידיעת העותרים, לא נקבעו מעולם. שלישית, אפילו היו נקבעים כללים שכאלה, הרי שפעילותו של הפורום ממילא אינה "עומדת בסתירה חמורה ומשמעותית למטרות החינוך הממלכתי המפורטות בסעיף קטן (א)", והוא אף אינו "פועל באופן יזום לנקיטת הליכים משפטיים או מדיניים מחוץ לישראל נגד חיילי צבא הגנה לישראל בשל פעולה שביצעו במסגרת תפקידם או נגד מדינת ישראל".

108. בהקשר זה, נשוב ונזכיר את קביעת בית המשפט בפסק הדין בעת"מ 56993-09-23 :

"דומה כי עובר לכל החלטה שתתקבל בעתיד לגבי תכניותיה של העותרת ראוי כי המשיבים ישקלו כיצד צריכה להשפיע על החלטתם, אם בכלל, הוראת סעיף 2(ב) לחוק חינוך ממלכתי, לפיה נדרש שר החינוך לקבוע כללים: '**לשם מניעת פעילות במוסד חינוך של אדם או של גוף... שפעילותו עומדת בסתירה חמורה ומשמעותית למטרות החינוך הממלכתי המפורטות בסעיף קטן (א)...**'. על פני הדברים נוקטת הוראה זו באמת מידה מצמצמת יחסית – '**סתירה חמורה ומשמעותית**' – לפסילת גופים המבקשים לפעול במוסדות חינוך ממלכתי. ראוי לשאול האם הוראות נספח 7 למכרז תואמות או צריכות לתאום אמת מידה זו. שאלה זו צריכה להביא בחשבון גם את העובדה לפיה לטענת המשיבים כללים מכוח סעיף 2(ב) טרם נקבעו" (סעיף 26 לפסק הדין, הדגשים במקור).

109. נרחיב עוד בהיבטים שלעיל, ולו למעלה מן הצורך: חתירה להידברות, לפיוס ולסיום הסכסוך, כאמור ממטרותיו המוצהרות של הארגון, ושעומדת בלב "מפגשי דיאלוג", אינה מטשטשת "ערכים ציוניים וזהות ישראלית", ואינה כרוכה בביזויים של הצבא, של משפחות שכולות ושל נפגעי פעולות איבה, כטענות המשיבים. נהפוך הוא. רבים מחברי הפורום שכלו בני משפחה אשר נפלו במהלך שירותם הצבאי. בחירתם בפעילות אשר נועדה לקירוב ולהידברות לגיטימית לא פחות, אולי הרבה יותר, משל אלה אשר רואים בכל פלסטיני מחבל וטרוריסט (ונזכיר את דבריו של שר החינוך בהתייחסותו לפורום, לפיהם משפחות מחבלים לא ייכנסו לכתות הלימוד).

110. כך גם לגבי השימוש במושגים כיבוש וצבא כיבוש, עליהם מלינה הוועדה בהחלטותיה, המופיעים באתר הפורום ובערוצי התקשורת השונים שלו, בחזון הארגון ובמסגרת סיפוריהם האישיים של חברי הפורום הישראליים והפלסטינים. סיפורים אלה מובאים בלשונם של המספרים, והפורום אינו מצנזרם. יתר על כן, גם חיילי צה"ל, בפעילותם בגדה, כורזים לא פעם בערבית לתושבים המקומיים "כאן צבא הכיבוש".

111. ובכל מקרה, כיבוש ושליטה בעם אחר הם חלק ממציאות החיים בישראל מאז 1967, ואף המדינה עצמה מודה בכך שמרבית לוחמי צה"ל מבצעים במהלך שירותם הצבאי פעילות מבצעית בגדה, וכי זוהי "גזרה מרכזית בפעילות הביטחון השוטף של המדינה" (ר' תשובת המדינה מיום 20.3.2018 בבג"ץ 414/13 אבו עראם נ' שר הביטחון, פסקאות 123 ו-193 : <https://did.li/414-13>).

112. שליטה בשטחים מוחזקים נקראת כיבוש. כך אצל ישראלים רבים, כך בוודאי בקרב פלסטינים, כך גם במשפט ההומניטארי הבינלאומי (ר' למשל תקנות 42 ו-43 לתקנות האג 1907), וכך גם במשפט הישראלי העוסק בדיני הכיבוש (ר', למשל, בג"ץ 281/11 מועצת הכפר בית איכסא נ' שר הביטחון, פסקה 26 לפסק דינו של השופט (כתוארו אז) פוגלמן (6.9.2011); בג"ץ 1308/17 עיריית סלואד נ' הכנסת, פסקה 69 לפסק דינה של הנשיאה חיות (9.6.2020)). השימוש במושג אינו עילה לפסילת תכנית חינוכית שלמה, אלא מעיד בעיקר על תפיסת העולם של בוחניה.

113. על מנת לעודד שיח בנושאים שנויים במחלוקת, בהתאם להוראות חוזר המנכ"ל, יש להציגם לתלמידים. התכניות החינוכיות הן הזדמנות נאותה לכך. אלא שבניגוד להוראות החוזר, ובמקום לעודד שיח כזה, בוחרת ועדת המכרזים שוב ושוב להעלים מבתי הספר. זאת, כאילו בני נוער העומדים על סף גיוס חיים בבושה ואינם נחשפים למציאות החיים בישראל ובשטחים, אליהם יגיעו רבים מהם במהלך שירותם הצבאי, לרבות הקורבנות החפים מפשע שגבתה מלחמת אוקטובר משני הצדדים, ולכאב ולשכול הכרוכים במלחמות. העלמתם פוגעת בזכויותיהם החוקתיות של התלמידים לחינוך, לאוטונומיה ולבחירה, לפיתוח חשיבה עצמאית וביקורתית ולפלורליזם מחשבתי – עקרונות עליהם מצווה חוק חינוך ממלכתי, ואשר עמדו אף בבסיסו של חוזר המנכ"ל. בהקשר זה כבר נפסק:

"יתרון הוא גם לחברה, שיש בה מגוון של תפיסות, אורחות חיים ומוסדות. המגוון מעשיר. הוא מבטא מציאות חיים; הוא תורם לשיפור החיים; הוא נותן משמעות מעשית לחופש. החופש הוא בחירה. ללא אפשרות של בחירה בין דרכים שונות, החופש של אדם לבחור את דרכו הוא רק מליצה. זה עיקרו של הפלורליזם, שהוא מרכיב חיוני ומרכזי של חברה דמוקרטית לא רק במישור הפוליטי, אלא גם במישור התרבותי, לרבות במישור הדתי: מגוון של דרכים ואפשרות לבחור ביניהן." (בג"ץ 1438/98 התנועה המסורתית נ' השר לענייני דתות, פ"ד נג(5) 337, 375-376 (1999)).

114. באשר לטענת המשיבים כי "לא מקובלת על המשרד" ההשוואה בין שכול שחווים ישראלים ושכול שחווים פלסטינים, בין היתר בשל פגיעתה בבני משפחות שכולים – מדובר לא רק בטענה מופרכת ואנטי חינוכית, אלא גם בכזו שהמשפט דחה. "ריבוי דעות... אין בו משום תופעה שלילית או פגם... ולא זו בלבד, אלא שיש בריבוי הדעות והגישות כדי יצירתה של הרמוניה, של אחדות מתוך השוני... ריבוי הדעות הוא חלק מהותי ומבורך בכלל חייה של חברה מתוקנת" (דברי המשנה לנשיא אלון בע"ב 2/84 ניימן נ' יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה, פ"ד לט (2) 225, 295 (1985)). הדברים מצוטטים בהסכמה בפסק דין העוסק בטקס זיכרון משותף ישראלי-פלסטיני שהפורום שותף לו (בג"ץ 2964/18 חוג ההורים – פורום המשפחות, משפחות שכולות למען שלום נ' שר הביטחון, פסקה 11 (17.4.2018) (להלן: עניין חוג ההורים)). הוסיפה על כך השופטת ברון בפרשה נוספת שעסקה בטקס (בג"ץ 3052/19 לוחמים לשלום בע"מ נ' שר הביטחון (6.5.2019) (להלן: עניין לוחמים לשלום)):

"בטקס הזיכרון המשותף לישראלים ולפלסטינים שאיבדו את חייהם במסגרת הסכסוך בין העמים, המתקיים זו השנה ה-14, יש מטרה מוצהרת ומסר ברור של פיוס ושלוש. מנקודת מבט, נראה כי חברו כאן מי שמבקשים בפועלם ובאופן אקטיבי, לשנות מציאות של איבה ולהפיח תקווה. לעיתים השכול, מעין שותפות גורל, יכול שיהווה מקור להזדהות ולאחדות, עד כמה שהדברים קשים להיאמר. המחיר הכבד שנגבה מן המשתתפים יש בו כדי לקרב לבבות ולהבקיע חומות המפרידות בין מי שבהגדרה משתייכים לשני מחנות.

כוחה של החברה הישראלית, ודווקא ביום זה, הוא ביכולתה להכיל את הקולות השונים שבתוכה. כי הרי בסוף 'כולנו רקמה אנושית אחת חיה' וכמילות השיר שכתב מוטי המר:

'אם נדע איך להרגיע, איך להרגיע

את האיבה, אם רק נדע.

אם נדע, אם נדע להשקיט את זעמנו

על אף עלבוננו, לומר סליחה.

אם נדע להתחיל מהתחלה."

115. בני משפחות שכולות מתאפיינים בתפיסות שונות כלפי הסכסוך, סיומו והכרה בסבלו של הצד האחר. כפי שכתבו המנהלים לשר ולמשיבה 2: "... ובנוגע לטענה כי המפגש פוגע בזכרם של חללי צה"ל ובני משפחותיהם – הרי שיש משפחות שכולות רבות התומכות בפעילות הפורום ואף פעילות בו – ולכן זה טיעון חד צדדי שאינו הולם את מטרות התכנית הלאומית ללמידה משמעותית – השיח על נושאים השנויים במחלוקת". כאב הוא נטול צדדים, הם הוסיפו.

116. כזכור, במסלול הכחול אליו נגשו העותרים השנה אין חלוקה לסלים נושאים. אולם מאחר שהחלטות המשרד אשתקד מתבססות, בין היתר, על אי התאמת התכנית לתת-סל "חיים בשותפות", למעלה מן הצורך יתייחסו העותרים אף לכך. התכנית "מפגשי דיאלוג" עומדת בכל התבחינים הקונקרטיים שנקבעו במכרז לסל חינוך חברתי ערכי והעשרה ולתת-הסל בו, חיים בשותפות, הן במתכונתו הקודמת והן במתכונתו החדשה (ראו סעיף 93 לעתירה). התכנית מבטאת ערכים של כבוד הדדי, סובלנות, שמירה על זכויות אדם כבסיס ליצירת חיים משותפים ומניעת גזענות, פיתוח זהות עצמית, אחריות ומעורבות.

117. למעשה, קשה לחשוב על תכנית אשר הולמת קטגוריות אלה יותר מ"מפגשי דיאלוג", בה חוו תלמידים על סף גיוסם לצה"ל מפגש עם פלסטינים (וזאת עד למלחמה ולסגר), ובה הם נחשפים לעמדות של בני משפחות שכולות, המקדמים דיאלוג ופיוס. המפגש עצמו ומתודולוגיית השיח עם התלמידים, המבוססת בין היתר על הכרה בשונות ומציאת המכנה המשותף תוך פירוק עמדות ראשוניות של פחד והתנגדות, מקדמים סובלנות, מהווים אנטייתזה לגזענות, ומחנכים לשמירה על זכויות אדם במובן העמוק והמהותי; זכויותיהם של כל בני האדם – ערבים ויהודים, פלסטינים וישראלים, ללא מחסומי מוצא, לאום וקו ירוק. בכך הולמת התכנית במדויק את מטרות חוק חינוך ממלכתי. כך בין אם מדובר במפגשים אותם מנחים דוברים משני צדי הקו הירוק, ובין אם מדובר במפגשים שכורח השעה כופה שינחו אותם מנחים ישראלים בלבד.

118. בשל כל אלה, נקל לקבוע שאין כל בסיס בחוק חינוך ממלכתי ובחוזר המנכ"ל לפסילת התכנית, וכי ההחלטה לעשות כן נעוצה בשקילת שיקולים זרים, ומונעת מתפיסת עולמם של הגורמים הפוליטיים במשרד, בין אם אלה הכתיבו לוועדה מפורשות את החלטותיה או שרוח המפקד חילחלה מטה.

119. מאז נפסלה התכנית לראשונה, לקראת שנת הלימודים תשפ"ד, מתרבות ומצטברות הראיות לכך שפסילתה החוזרת ונשנית של "מפגשי דיאלוג" אינה נובעת משיקולים פדגוגיים מקצועיים, אלא מוכתבת משיקולים פוליטיים, זרים ופסולים, ומשרתת אידאולוגיה ההולמת את תפיסת עולמו של העומד בראש המשרד: תיעובו הבולט של השר לפורום והכרזותיו החוזרות, האחרונה בהן אך לפני ימים ספורים, לפיה "ארגון פורום משפחות שכולות פלסטיניות, לא יהיה במערכת החינוך" (ראו במבוא לעתירה); ההכרזה שלא ייתן למשפחות מחבלים להיכנס לכתות הלימוד ושהפורום הוא "ארגון עוין"; הזמן הממושך שחלף מאז הגיש הפורום את התכנית לוועדת המכרזים באוגוסט 2025 ועד למתן החלטתה הלקונית 50 יום אחרי, בסוף אוקטובר, ואשר מפנה להחלטות שהתקבלו אשתקד; השימוש המגמתי והחלקי בעדויות המנחים; החזרה הרפטטיבית על טענות בדבר ביזוי צה"ל ומשפחות חללים שאינן מגובות בכל ראייה; שיתוף הפעולה עם עמותת ימין קיצוני שהביאה לפסילת השופט תוך הצגת עמדתו התומכת של השר בנושא, חרף התנגדות הייעוץ המשפטי לממשלה ופרקליטות המדינה לפסילה; התעלמות הוועדה מהתכנית עצמה וממטרותיה, כמו גם סילוף דו"חות הבקרים שנכחו במפגשים; ההתחשבות בפגיעה ברגשותיהן של משפחות שכולות הניצבות רק בצד אחד של המפה הפוליטית, והתעלמות המשיבים מהמשובים המצוינים להן זכתה התכנית, כמו גם מחוות דעתם של 129 מנהלות ומנהלים שפנו לשר בדרישה שלא לסלק מהמאגר; ולסיום – התנכרותם המוחלטת של המשיבים להחלטת ממשלה 226, שעמדה בבסיס הקמת המאגר, המקנה גמישות פדגוגית לבתי הספר.

120. כל אלה הם שיקולים זרים, ונוכח שבעניין זה נפסק, כי "בהינתן ספק ממשי ביחס לשיקולי הרשות, יועבר אליה הנטל להוכיח כי לא שקלה אלא שיקולים ענייניים", וכי "ניתן להיעזר באינדיקציות שונות, ובהן ראיות נסיבתיות או סטטיסטיות, ואף להידרש לפגמים חיצוניים שיש בהם כדי להעיד על שיקולים זרים או פסולים" (בג"ץ 58681-11-25 **לשכת עורכי הדין בישראל נ' שר המשפטים**, פסקה 13 לפסק דינו של הנשיא עמית (3.12.2025) (להלן: **עניין לשכת עורכי הדין**)).

121. משרד החינוך, וחינוך תלמידי ישראל, אינם כלי שרת בידיהם של המשיבים וגורמים פוליטיים, ואף לא קרדום פוליטי לחפור בו. הם גם אינם מגרש המשחקים הפרטי של שר החינוך. פסילת תכנית חינוכית אינה יכולה להתבסס על השקפת העולם של מתנגדיה ועל טענות שקריות המצוצות מן האצבע, לפיהן מדובר ב"משפחות מחבלים", על טענות נטולות ראייה בדבר ביזוי צה"ל, ואף לא על טענות פסולות מוסרית וחינוכית לפיהן לא ניתן להשוות בין שכול לשכול. בתכנית מפגשי דיאלוג לא חל כל שינוי מאז אושרה לגפ"ן בתשפ"ג, בטרם נכנס השר לתפקיד. השינוי שחל הוא בעמדות ובאידאולוגיה שמכתיבים ראשי המשרד.

עוד על סמכויות המשיבים – הזכות לאוטונומיה הורית ולחופש ביטוי

122. לצד תכנית הלימודים המחייבת הנקבעת על ידי המדינה, חוק חינוך ממלכתי מאפשר להורים להשפיע על חינוך ילדיהם באופנים שונים. הורים רשאים לבחור זרם חינוכי מותאם להשקפת עולמם (ממלכתי, ממלכתי דתי, משלב ולמעשה גם ערבי או חרדי). לצד זאת, הורים יכולים להשפיע ישירות אף על תכני הלימוד עצמם. סעיף 8 לחוק חינוך ממלכתי מקנה להם את האפשרות לרכישת תכנית לימודים נוספת

(תל"ן), וסעיף 6 לחוק, יחד עם תקנות חינוך ממלכתי (תכנית השלמה ותכנית נוספת), התשי"ד-1953 (להלן: **תקנות תכנית השלמה**), מקנים להורים, באישור משרד החינוך, לקבוע תכנית השלמה (העומדת על 25% מתכנית הלימודים) שונה מזו שנקבעה על ידי השר, ואשר ממומנת על ידי המשרד. בית המשפט העליון הכיר בזכות ההורים לחנך את ילדיהם בהתאם להשקפת עולמם ואמונתם כ"זכות טבעית", ופסק:

"משמעות הזכות לחינוך מנקודת ראותו של הפרט משתלבת בזכותם של הורים לגדל ולחנך את ילדיהם בהתאם להשקפת עולמם ואמונתם, בבחינת זכות טבעית העומדת להם מכוח קשר הטבע בינם לבין ילדם". (בג"ץ 4805/07 **המרכז לפלורליזם יהודי - התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך**, פ"ד סב(4) 571, 614 (2008)).

וכן:

"... אף זכותם של הורים להשפיע על תכני החינוך של ילדם ולחנכו לפי השקפת עולמם הינה זכות חוקתית. אף היא זכות-נכדה של הזכות לכבוד האדם, הנגזרת מזכות-הבת לחינוך" (בג"ץ 3752/10 **רובינשטיין נ' הכנסת**, פסקה 4 לפסק דינה של המשנה לנשיא (כתוארה אז) נאור (17.9.2014)).

123. החלטת ממשלה 226, בעקבותיה הוקם מאגר גפ"ן, צועדת בדיוק בכיוון זה. ההחלטה נועדה להגביר את הגמישות הניהולית של מנהלי ומנהלות בתי הספר, לדייק את המענים החינוכיים לתלמידים ולהגדיל את האפקטיביות הבית ספרית, מתוך הבנה כי המנהלים והמנהלות מיטיבים להבין את הקהילה שבה הם פועלים ומודעים לצרכיה ולתכני החינוך הנדרשים לה. לא פעם הבחירה בתכניות הגפ"ן שנכנסות למוסדות החינוך נקבעת, בהתאם לדין, ישירות על ידי הורי התלמידים.

124. זהו עקרון האוטונומיה, המעוגן בהוראות סעיף 6 לחוק חינוך ממלכתי, בבסיס החלטת הממשלה, ובמהותו של מאגר גפ"ן; עקרון המכיר בצורך של קהילות להתאים ולהעשיר את התכנים הלימודיים במוסדות החינוך לצרכי הקהילה. עקרון זה מחייב גישה פלורליסטית מהותית, אשר אינה מונעת מאינדוקטרינציה שלטונית מסוכנת, כפי שאירע בענייננו.

125. זכותן של קהילות להשפיע על תכני החינוך נוגעת בטבורה במימוש הזכות החוקתית לביטוי, אשר אינה נעצרת בשערי המוסד החינוכי, כוללת את הזכות לשמוע מגוון דעות, אינה מצטמצמת לדעות קונצנזואליות ואינה נסוגה אף מפני פגיעה נטענת ברגשות (ר', למשל, בג"ץ 14/86 **לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות**, פ"ד מא(1) 421, 432-433 (1987); ור' עוד: עניין **חוג ההורים ועניין לוחמים לשלום**).

126. חוזר המנכ"ל בעניין השיח החינוכי על נושאים שבמחלוקת מחזק את ההגנה על חופש הביטוי, מעודד מעורבות תלמידים בסוגיות מוסריות וחברתיות, וקורא לקיום שיח חינוכי בנושאים שאין עליהם קונצנזוס, ובפרט נושאים פוליטיים ואקטואליים. החוזר ממריץ מחנכים ומורים לנהל דיונים כיתתיים בנושאים המעוררים דילמות חברתיות, ומפרט עקרונות וכללים אשר נועדו לייצר שיח מכבד ומאפשר בהם. נוכח החשיבות שבחשיפת התלמידים למגוון עמדות, אמונות, תפיסות ודעות, פסילת תכנית לימודית ואיסור על גופים להיכנס למוסדות חינוך צריכים להיעשות במשורה ובזהירות ורבה, ורק בהתאם לסמכויות שהוקנו למשרד בדין (ר' סעיף 2(ב) לחוק חינוך ממלכתי, תקנה 6(ב) לתקנות תכנית השלמה). פסילת תכנית בשל השקפות פוליטיות, אינה נמנית עליהן.

החלטת הפסילה סותרת את חובות הרשות – בחזרה למושכלות יסוד של משפט מינהלי

127. אפילו היו המשיבים פועלים בסמכות, הרי שהחלטתם חותרת תחת חובות הפעלת שיקול הדעת.
128. חובותיה של רשות לנהוג בסבירות, בהגינות ובתום לב הן מאבני היסוד של המשפט המינהלי. חובות אלה נועדו למנוע שרירות, ולהגן על הפרט מכוחה העצום של הרשות השלטונית. מטרתן היא להגן על זכויות אדם, לטפח יחסי אמון בין המינהל הציבורי לבין האזרח, לשפר את ההליך המנהלי ולקדם את המינהל הציבורי. חובת הסבירות נועדה להבטיח שהרשות שקלה את כל השיקולים הדרושים למתן החלטתה, וכי איזנה ביניהם כהלכה (בג"ץ 389/90 **דפי זהב נ' רשות השידור**, פ"ד לה(1) 421 (1980) (להלן: **עניין דפי זהב**)). חובת ההגינות נועדה להבטיח, בין היתר, כי השלטון לא יגשים "אינטרס עצמי משלו", אלא את אינטרס הכלל (בג"ץ 164/97 **קונטרס בע"מ נ' משרד האוצר, אגף המכס והמע"מ**, פ"ד נב(2) 289, 347 (1998)). היא נועדה אף לשמש "בלם לכוח ורסן לעוצמה" (שם, בעמ' 368).
129. חובות אלה, אם כן, חולשות על תחום הפעלת שיקול הדעת של הרשות בעת קבלת החלטותיה (יצחק זמיר, **ההליך המנהלי** כרך ב, 999 (2011)). במסגרת בחינת שיקול הדעת נבחנות, בין היתר, התשתית הראייתית שעליה התבססה הרשות, הימנעות מניגוד עניינים ומשקילת שיקולים זרים, וההנמקות להחלטתה. שיקול דעת אינו קפריזה. רשות מינהלית שמפעילה את שיקול דעתה ללא בירור **כל** העובדות הנוגעות לעניין, מתעלמת מראיות ומחליטה על יסוד תחושה והשקפה, או שדעתה נחושה להגיע לתוצאה מסוימת ללא תלות בעובדות המקרה, אינה מפעילה שיקול דעת כנדרש בדין.
130. החלטה מנהלית חייבת להיות תוצאה של בדיקה עניינית, הוגנת ושיטתית, בהליך תלת שלבי: איסוף וסיכום הנתונים, לרבות חוות הדעת המקצועיות הנוגדות; בדיקת המשמעויות של הנתונים, אשר כוללת אף את מעלותיהן ומגרעותיהן של התיזות הנוגדות; וסיכום ההחלטה. החלטה מינהלית חייבת להתקבל בדרך שתבטיח "ביסוס עובדתי, הפעלת שיקול דעת ושקיפות, באמצעות הנמקה" (בג"ץ 297/82 **ברגר נ' שר הפנים**, פ"ד לו (3) 29, 48-49 (1983)). ככל שהחלטות הרשות פוגעניות יותר, כך נדרשת הקפדה יתרה, דווקנית ונוקשה על האיזונים שהתבצעו עובר לקבלתה; ככל שהפגיעה בזכויות אדם גדולה יותר, כך נדרשת הרשות לאמץ אמת מידה ראייתית מחמירה יותר (בג"ץ 951/06 **שטיין נ' רנ"צ קראדי** (30.4.2006)).
131. חובת ההנמקה, המושרשת אף היא במשפט המנהלי, נועדה להקטין את החשש מפני החלטות שרירותיות ולא רציונאליות, ולאפשר ביקורת עליהן (ע"מ 9135/03 **המועצה להשכלה גבוהה נ' הוצאת עיתון הארץ**, פ"ד ס(4) 250, 217 (2006); ע"מ 6823/10 **מתן שירותי בריאות בע"מ נ' משרד הבריאות** (28.2.2011)).
132. למרות המאמצים הניכרים שהשקיעו המשיבים בניסיון לשוות להחלטותיהם מראית עין של "קיום הליך" על ידי "גורמים מקצועיים", והפעלת שיקול דעת פדגוגי ראוי ומנומק, כלקח מפסק הדין בעתירה הראשונה, הם כשלו בכך. נדגיש – קיום "הליך" שכולל איסוף חוות דעת והיוועצות בכלל הגורמים אין בו כשלעצמו להכשיר החלטות מינהליות. נפנה בעניין זה לעמדתה של פרקליטות המדינה המפורטת בפסקה 11 לפסק דינה של השופטת וילנר בעניין **לשכת עורכי הדין**. באותו עניין טענה הפרקליטות, שמינוי שופט בדימוס על ידי שר המשפטים, במקום היועצת המשפטית לממשלה, לצורך ליווי חקירה פלילית קונקרטית, אינו יוצא ידי חובה על ידי מעורבות שורה של גורמים רלוונטיים במינהל הציבורי וקבלת עמדותיהם. בתוך כך: לא די בגיבוש חוות דעת משפטית על ידי היועצת המשפטית של משרד

המשפטים המכשירה את המינוי ; בקיום היועצות עם מ"מ נציב שירות המדינה ; בכינוס ועדה לבחירת מועמדים למילוי משרות זמניות שראיינה את המועמד ואישרה את המינוי ; ובאשרור המינוי על ידי כלל הגורמים. חרף "ההליך" שגובה בחוות דעת משפטית, במסמכים סדורים ובפרוטוקולים, הפרקליטות טענה, כי ההליך פגום מיסודו **בשל תוכנו ובשל מה שאפף אותו** – בין היתר, בשל התשתית העובדתית החסרה והתבטאויות מפורשות של חבר כנסת ממפלגתו של השר, בדבר הציפייה שהשופט המתמנה יחקור את היועצת המשפטית לממשלה, ובכך תיסלל הדרך להדחתה. התבטאויות אלה, לשיטת הפרקליטות, מלמדות על שיקולים פוליטיים זרים שעמדו ביסוד ההחלטה על המינוי.

133. ולענייננו – החלטות הפסילה אינן מפרטות כיצד, לטענת המשיבים, התכנית סותרת את עקרונות חוק חינוך ממלכתי וחוזר המנכ"ל בנושא השיח השנוי במחלוקת. המשיבים התעלמו מראיות מהותיות כמו מכתב המנהלים שמארחים את "מפגשי דיאלוג" שנים ארוכות וממכתב ארגון "במותם ציוו לנו את הדמוקרטיה". המנהלים, כפי שפורט בחלק העובדתי לעתירה, קבעו שהתכנית תואמת "אחד לאחד את מטרותיו של חוק חינוך ממלכתי לחינוך לשלום, להומניזם ולהכרת האחר", ושאינן בה שום ממד של ביזוי והשפלת צה"ל, חייליו, חלליו או נפגעי פעולות איבה. הם הוסיפו, ש"מפגשי דיאלוג" פותחת את התלמידים לחשיבה ביקורתית, ולראייה מורכבת של העולם ושל המדינה ". ארגון משפחות השכול "במותם ציוו לנו דמוקרטיה", עמד על הפגיעה שמסב סילוק התכנית מהמאגר למשפחות שכולות.

134. אף התייחסות המשיבים לראיות שהם עצמם אספו, ואשר הופיעו בדו"חות הבקרים שנשלחו לכתות, לוקה בחוסר סבירות ובהעדר תום לב. הם דלו מתוכם קטעי משפטים ועיוותו את משמעותם, תוך ניסיון להתאימם למסקנות שנקבעו מראש. כמפורט בחלק העובדתי לעתירה, הבקרים קבעו שלא נאמרו במפגשים דברים "יוצאי דופן" נגד גיוס לצה"ל, צה"ל, או מדינת ישראל, ושנציגי הפורום, המנחים, הם אנשים שלמרות הכאב והשכול שחווי עדיין מאמינים בדו קיום ובשמירה על "מוסריות החברה הישראלית". כזכור, הבקרים נשלחו לתכניות שהתקיימו בכתות ביוני 2024, שנה ושמונה חודשים אחרי 7.10 ופרוץ המלחמה. על כן, אין כל שחר גם לניסיון המשיבים להיתלות במלחמה כגורם נוסף לפסילת התכנית (ראו החלטת המשיבים מיום 5.12.2024, נספח ע/19). גם לציונים הגבוהים ולמשובים המעולים להם זכתה התכנית אין זכר בהחלטותיהם החוזרות ונשנות לפסול אותה. זו אינה "הקפדה יתרה, דווקנית ונוקשה" על האיזונים שהתבצעו עובר לקבלתן. זה אינו איזון כלל.

135. כל שעל חברי ועדת המכרזים לבחון במהלך אישורן של תכניות חיצוניות הוא האם התכנית עומדת בעקרונות חוק חינוך ממלכתי, וכאשר היא מוגשת למאגר במסלול הירוק אם היא הולמת את תנאי המכרז והתבחינים שנקבעו לסל ולתת-סל אליו היא מוגשת, תוך הפעלת שיקול דעת מקצועי בהתאם לתשתית ראייתית הולמת. השנה, כזכור, הוגשה התכנית למסלול הכחול. גם בשל ההתעלמות מכך לא עמדו המשיבים בחובתם לקיים הליך מנהלי הוגן וסביר.

136. הדין אינו סובל החלטות ללא יסוד. כבר נפסק, כי –

"השאלה מתבקשת לא רק לפי השכל הישר אלא גם לפי הדין. שהרי הדין אינו סובל החלטה ללא יסוד. הלכה היא שהחלטה מינהלית צריכה להיות מבוססת על תשתית של עובדות. ... וכך אמר הנשיא שמגר...: '**החלטתה של רשות סטטוטורית... חייבת להישען על נתונים בדוקים, היכולים לשמש תשתית סבירה להחלטתה ומבססים אותה...** הרשות המינהלית צריכה לאסוף את הנתונים הנדרשים לקבלת ההחלטה.

לצורך זה עליה לפעול באופן סביר, לפי מהות הסמכות, מיהות הרשות ונסיבות המקרה". (בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד מח(5) 424-423, 412 (1994)).

ורי עוד : בג"ץ 256/88 מאידנווסט מרכז רפואי הרצליה בע"מ נ' מנכ"ל משרד הבריאות, פ"ד מד(1) 19 (1989); וכן עניין דפי זהב.

137. על התעלמות משיקולים רלבנטיים כבר נקבע, כי "התעלמות מוחלטת משיקול ענייני היא תמונת ראי של היזקקות לשיקול זר – שמשמעותה היא התחשבות בטיעון שהיה צריך להתעלם ממנו כליל" (דפנה ברק-ארז, **משפט מינהלי** כרך ב 727, ה"ש 13).

138. הוועדה, כאמור, לא טרחה אף לנמק. כך, למשל, הודעת הפסילה מיום 5.1.2025 אינה מפרטת באיזה מעקרונות חוק חינוך ממלכתי התכנית אינה עומדת, וכיצד שילוב מנחים ישראלים ופלסטינים בכתות "סותר באופן מהותי" את ערכיו. המשיבים לא נימקו גם מה בחזון הארגון ומסריו אינו הולם שיח בכתות הגבוהות, על מה מתבססת קביעתם שהתכנית "יוצרת אווירה עכורה בין התלמיד למוסדות המדינה", מה בה מביע "זלזול בנבחרי ציבור", ומה הפגם ב"יצירת תודעה אצל תלמידים שיש להתייחס בצורה שווה לכל סיפורי השכול". כל נימוק לא ניתן אף לפסול שמצאו המשיבים בערכים של "שוויון ודיאלוג אוניברסלי", ומדוע השוואה בין שכול לשכול, ואמפתיה למשפחות הקורבנות כולן, "אינה מקובלת חינוכית וערכית ואינה מתיישבת עם הערכים שמקדם משרד החינוך. כל אלה, כאמור, במסווה של טענות לאי עמידת הפורום לכאורה בתנאים שהציבו לו המשיבים.

139. העותרים יזכירו עוד, שההודעה הראשונה על פסילת התכנית, שניתנה באוגוסט 2023 ושבעקבותיה הוגשה עת"מ 56993-09-23, קובעת, ש"לא ניתן לכלול במאגר תכניות המופעלות על ידי ארגון זה בשל המטרות אשר חרט על דגלו ואותן פועל הארגון לקדם" (סעיף 33 לעתירה). כל שעושים מאז המשיבים, הוא להערים עוד ועוד קשיים ומכשולים, שנועדו לשוות להחלטות הפסילה החוזרות ונשנות מראית עין של הליך תקין. הם לא צלחו בכך.

140. ובסוף כל אלה – ההחלטות על פסילת התכנית שניתנו אשתקד אף אינן מידתיות. הנזק הנגרם מביטול התכנית לתלמידים, לפורום, להורים, למשפחות שכולות, לאוטונומיה הניהולית ולחברה עולה עשרות מונים על התועלת שבה, אשר ספק אם קיימת כלל (ר' והשווה בג"ץ 3477/95 **בן עטייה נ' שר החינוך, התרבות והספורט**, פ"ד מט(5) 1 (1955)). בהקשר זה ישונו העותרים לפסק הדין בעתירה הראשונה. בית המשפט פסק שם –

"גם אם זה יסברו המשיבים בעתיד, על יסוד תשתית עובדתית ראויה ומוכחת בראיות מנהליות, כי תכניתה של העותרת סותרת את עקרונות החינוך הממלכתי או את הוראות המכרז, יהיה עליהם לבחון את השאלה האם מכוח עקרון המידתיות, ובהינתן כל הנסיבות, ראוי יהיה לנקוט בעניינה של העותרת בצעד פחות חריף מאשר דחיית בקשתה לכלול את תכניתה במאגר." (סעיף 26 לפסק הדין בעת"מ 56993-09-23).

141. חרף קביעה מפורשת זו המציאות מלמדת, שאין בדעת המשיבים לבחון מאוס, ואף לא לעמוד בחובתם לנהוג בסבירות, בהגינות, במידתיות ובתום לב. שאיפתם היא לסלק את התכנית כליל ממוסדות החינוך. לו היה באפשרותם, הם היו מעלימים אותה ואת פורום המשפחות השכולות גם יחד אף מהמרחב הציבורי.

בשל כל אלה, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים להגיש כתב תשובה, ולקיים דיון דחוף בעתירה.

היום, 4.12.2025

סג.

טל חסין, עו"ד
ב"כ העותרים